[franse titel]

Marokkaanse organisaties in Amsterdam in 2001

2001

[titelpagina]

Marokkaanse organisaties in Amsterdam in 2001
Een netwerkanalyse

Anja van Heelsum

[cip-pagina]

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de afdeling Communicatie en de afdeling Diversiteitsbeleid van de gemeente Amsterdam en gefinancierd door de gemeente Amsterdam en het Instituut voor Migratie- en Etnische Studies van de Universiteit van Amsterdam.

ISBN 90-5589-

© 2001, Het Spinhuis, Amsterdam
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Omslagontwerp: Edwin van Eis, Gemeente Amsterdam
Lay-out:

Uitgeverij Het Spinhuis, Oudezijds Achterburgwal 185, 1012 DK Amsterdam

Inhoud

Voorwoord

1 Inleiding
2 De betekenis van netwerken van organisaties van migranten en minderheden
3 Aantal en type organisaties
4 De relaties tussen Marokkaanse organisaties: adresclusters
5 De relaties tussen Marokkaanse organisaties: netwerkvorming op basis van gezamenlijke bestuursleden
6 Informatie uit netwerken en andere bronnen gecombineerd

Appendix I Adressen van organisaties
Appendix II Methode van dataverzameling en analyse
A De totstandkoming van een bestand van Marokkaanse organisaties in Amsterdam
B Netwerkanalyse: methode en begrippen
C Mogelijke foutenbronnen netwerkanalyse Marokkaanse organisaties

Geraadpleegde literatuur

Voorwoord

Deze studie, die is uitgevoerd in het kader van het project 'Migrantennetwerken in Amsterdam: informatie en mobilisatie', is onderdeel van een reeks die in december 1997 startte met het boekje *Turkse organisaties in Amsterdam. Een netwerkanalyse*. Daarna verschenen netwerkanalyses van Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse, en Ghanese organisaties in de gemeente Amsterdam.[1] Meindert Fennema en Jean Tillie startten destijds met dit project en bedachten de onderzoeksformule. Omdat (adres)informatie snel veroudert -- organisaties verhuizen of houden op te bestaan, er komen nieuwe organisaties bij en dergelijke -- is besloten de informatie over de genoemde organisaties te actualiseren. Dit boekje behelst de aangepaste versie van de Marokkaanse netwerkanalyse in Amsterdam. Tussen 1998 en 2001 is het aantal Marokkaanse organisaties toegenomen.
De geactualiseerde versies hebben een iets andere opzet dan de boekjes in de eerste serie. Voor die reeks was een enquête onder de organisaties gehouden, die in deze versie achterwege is gelaten. Die enquête bleek namelijk een zeer lage response te hebben en bovendien te weinig betrouwbare informatie op te leveren. Ten tweede is in de nieuwe reeks meer achtergrondinformatie over de organisaties opgenomen en is informatie toegevoegd over de positie die deze Amsterdamse organisaties landelijk innemen.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de afdeling Communicatie en de afdeling Diversiteitsbeleid van de gemeente Amsterdam. We willen de gemeente Amsterdam bedanken voor het mogelijk maken van het onderzoek. Bij het invoeren van gegevens hebben Agnes Obbink, Karen Kraal en Eske Voorthuysen assistentie verleend. De Nederlandse Programma Stichting (NPS) heeft een landelijke netwerkanalyse van Marokkaanse organisaties mogelijk gemaakt, waaruit veel achtergrondinformatie ook voor Amsterdam nuttig bleek.[2] Roemer van

---

1 Zie voor de Turkse versie van de netwerkanalyse in Amsterdam Tillie & Fennema, 1997. Voor de Marokkaanse versie in Amsterdam, zie Alink e.a. 1998, voor de Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse versie in Amsterdam, Berger e.a. 1998a en voor de Ghanese Berger e.a. 1998b. Voor de landelijke Turkse versie zie Van Heelsum 2000.

2 Zie Van Heelsum 2001.

Oordt van het Amsterdams Centrum Buitenlanders, Ahmed Abaida van de Stedelijke Marokkaanse Raad en Hossaine Boulachioukh van het Wijkcentrum Admiralen- en Postjesbuurt willen wij bedanken voor de moeite die zij hebben genomen om de tekst nauwkeurig door te kijken op onnauwkeurigheden en verouderde informatie.
Heleen Ronden bedanken we voor het redigeren van de tekst.

Amsterdam, september 2001

Anja van Heelsum
Instituut voor Migratie- en Etnische Studies, Universiteit van Amsterdam

1 Inleiding

Bij voorlichting aan specifieke groepen binnen de gemeente is kennis omtrent deze groepen onontbeerlijk. Wie goede voorlichting wil geven, zal moeten weten aan wíe die informatie moet worden gegeven en hoe deze groepen het beste kunnen worden benaderd. Dit geldt zeker voor voorlichting aan diverse migrantengemeenschappen in de stad. Migrantenorganisaties kunnen een belangrijke schakel vormen tussen overheid en voorlichtende instanties enerzijds en migranten anderzijds. Zulke organisaties bereiken namelijk ook mensen die niet met televisiespotjes en folders worden bereikt. Informatieverschaffing aan bijvoorbeeld Turken en Marokkanen is gebaat bij een goed inzicht in de organisatie van de Turkse en Marokkaanse gemeenschap.
Dit onderzoek heeft als doel een beeld te schetsen van de Marokkaanse gemeenschap in Amsterdam zoals die naar voren komt via haar organisaties. Hoeveel organisaties zijn er? Waar zijn ze gevestigd? Wat voor soort organisaties zijn er en op wie richten zij zich? Zijn er dwarsverbindingen en contacten tussen die organisaties? Zijn er patronen te ontdekken in de eventuele relaties tussen die organisaties? Dit zijn de kernvragen die in dit onderzoek zijn gesteld en die in dit verslag zullen worden beantwoord.

Dit boekje is in de eerste plaats bedoeld voor professionals die inzicht willen verkrijgen in de organisatie van de Marokkaanse gemeenschap in Amsterdam, bijvoorbeeld voorlichters van gemeente en stadsdelen, ambtenaren van diensten en beleidsambtenaren van stadsdelen. Zij kunnen de informatie onder andere gebruiken voor het geven van voorlichting aan specifiekere doelgroepen, zoals jongeren en vrouwen, voor het gericht verzenden van uitnodigingen voor inspraak, het inzetten van netwerken ten behoeve van samenwerking en partnerschappen in projecten, en voor consultatie en advies. Ook onderzoekers, studenten en andere geïnteresseerden die meer willen weten over de structuur van de Marokkaanse gemeenschap of die op zoek zijn naar adressen van Marokkaanse organisaties, kunnen dit boekje gebruiken.

Leeswijzer

Het boekje is als volgt ingedeeld. In *paragraaf 2* (p. ..) gaan we in op de betekenis van organisaties van migranten. Waarom is het interessant om naar zulke organisaties te kijken? Welke rol kunnen (netwerken van) migrantenorganisaties spelen voor de desbetreffende etnische gemeenschap én de lokale overheid?
In *paragraaf 3* (p. ..) beschrijven we de eerste uitkomsten van onze inventarisatie van Marokkaanse organisaties in Amsterdam: hoeveel en wat voor typen organisaties zijn er te onderscheiden? Deze paragraaf kan worden gebruikt wanneer men (bijvoorbeeld) wil weten hoeveel Marokkaanse religieuze of vrouwenorganisaties Amsterdam telt. In deze paragraaf is tevens een overzicht te vinden van de belangrijkste Marokkaanse religieuze en politieke stromingen.
Paragraaf 4 (p. ..) gaat over het adressennetwerk, dat wil zeggen het netwerk van organisaties die op hetzelfde adres zijn gevestigd. Organisaties kunnen vrijwillig een gebouw delen of door de overheid samen in een pand zijn geplaatst. Enige vorm van contact is in zulke situaties waarschijnlijk, waardoor het niet altijd nodig is om alle organisaties apart te benaderen. Een voorbeeld van activiteiten waarbij de keuze voor een adrescluster voor de hand ligt, zijn buurtactiviteiten en stadsdeelgebonden activiteiten.
In *paragraaf 5* (p. ..) wordt het netwerk van organisaties beschreven. In dit netwerk wordt de structuur van de onderlinge relaties in kaart gebracht. Die relaties komen tot stand doordat bestuurders in meerdere organisaties een functie vervullen en op die manier een verbinding creëren. Bestuurders die veel van zulke zogeheten dubbelfuncties hebben (de *big linkers*), kunnen tot de invloedrijke personen binnen een gemeenschap worden gerekend. Deze *big linkers* kunnen goed op de hoogte zijn van de gebeurtenissen binnen de eigen gemeenschap en kunnen worden beschouwd als een belangrijk informatiekanaal. De centrale organisaties (oftewel díe organisaties die veel bestuursleden hebben die dubbelfuncties vervullen) en hun bestuursleden kunnen worden benaderd wanneer de gemeente gevoelige informatie wil pijlen. *Big linkers* spelen immers een grote rol in de meningsvorming binnen een gemeenschap, en door gebruik te maken van hun adviezen of hulp kan de gemeente een goede ingang hebben. Wanneer de gemeente de participatie binnen een project of campagne wil vergroten, kunnen de centrale organisaties worden benaderd, zodat men snel het grootste bereik heeft. In deze paragraaf worden de vier

grootste netwerken wat uitgebreider beschreven; van de kleinere netwerken worden slechts de deelnemende organisaties genoemd.

In *paragraaf 6* (p. ..) wordt de informatie uit het landelijke netwerk van Marokkaanse organisaties en de informatie uit het Amsterdamse organisatie- en adressennetwerken samengevoegd. De informatie uit de netwerkanalyse van bestuursleden wordt enigszins gerelativeerd. Met deze aanvullende informatie worden de netwerkanalyses in een totaalkader geplaatst. De hoofdstukken 4, 5 en 6 hebben een zekere overlap, aangezien steeds uit een ander gezichtspunt dezelfde organisaties beschreven worden.

In *Appendix I* (p. ..) zijn de Marokkaanse organisaties in Amsterdam alfabetisch gerangschikt en zijn, voorzover bekend, hun adressen, telefoonnummers, doelstellingen en het type organisatie weergegeven. Er is naar gestreefd een zo compleet mogelijk beeld te geven van de organisaties die een rol spelen binnen de Marokkaanse gemeenschap. Voor een zo volledig mogelijke voorlichting kan gebruik worden gemaakt van deze lijst. Bij informatieve voorlichting of grote campagnes is het immers beter alle organisaties apart aan te schrijven. Voor specifieke voorlichting kan worden gezocht bij 'type organisatie' om te bepalen welke organisaties moeten worden aangeschreven.

In *Appendix II* (p. ..) wordt aangegeven welke methode van dataverzameling en netwerkanalyse is gehanteerd en wordt ingegaan op enkele mogelijk foutenbronnen van de gehanteerde methodes.

2 De betekenis van netwerken van organisaties van migranten en minderheden

Waarom richten we de aandacht op organisaties en op de netwerken tussen organisaties?
De vorming van organisaties, en de mate waarin burgers in staat zijn zichzelf te organiseren, zijn voor een maatschappij van groot belang. Directe contacten tussen burgers onderling en tussen hun verenigingen en organisaties vormen de kern van wat tegenwoordig vaak wordt aangeduid met de Amerikaanse term *civil society*. Robert Putnam (1993: 97-98) heeft aannemelijk gemaakt dat de kwaliteit van het bestuur in de Italiaanse regio's in de eerste plaats afhangt van deze *civil society*. Naarmate burgers van een regio meer verenigingen hebben, meer kranten lezen en vaker stemmen, blijkt het regionale bestuur effectiever te functioneren en blijken de burgers ook tevredener te zijn over dat bestuur.
Organisaties kunnen enerzijds bepaalde sociale activiteiten voor een bepaalde groep ontplooien die anders niet aan bod zou komen. Organisaties van minderheden vangen vaak niet alleen mensen op die door gemeentelijke instellingen niet kunnen worden bereikt, zij voorzien ook in behoeften en oplossingen voor problemen waartoe gemeentelijke instellingen niet uitgerust zijn. Zo blijken moskeeën ook als opvangplek voor vrouwen en jongeren te fungeren, en geven zij de eerste Nederlandse taallessen aan analfabeten, die als voortraject fungeren voor de taallessen van de basiseducatie.[3]
Anderzijds kunnen organisaties als belangenbehartiger van een groep optreden, bijvoorbeeld via vertegenwoordiging in een adviesraad waarin de specifieke belangen van de desbetreffende groep kunnen worden uitgelegd en verdedigd.
Uit het perspectief van de overheid kunnen eigen organisaties bijdragen aan de integratie van migranten en minderheden, maar kunnen zij die integratie ook vertragen.[4] De overheid kan selectief kijken en alleen díe organisaties ondersteunen die de doelstellingen van het integratiebeleid onderschrijven. Bovendien kunnen posities van overheden ten opzichte van eigen organisaties in de loop van de tijd verschuiven. Zo kan men meer of minder steun geven

---

3 Zie Wolff e.a. 1999.
4 Zie Lindo e.a. 1997; Penninx & Schrover 2001.

aan religieuze organisaties.[5]

Uit ons onderzoek naar Amsterdamse minderheden en hun politieke participatie blijkt dat de Surinaamse gemeenschap - in absolute aantallen het grootst - het grootste aantal organisaties kent. Relatief gezien -- het aantal organisaties in verhouding tot de grootte van de groep -- scoort de Ghanese gemeenschap het hoogst; de Turken komen op de tweede plaats (zie tabel 1). Sinds ons vorige onderzoek is het aantal bestuurlijke contacten tussen de Marokkaanse organisaties duidelijk toegenomen en hoger dan in de Turkse gemeenschap. Zowel de Turkse als de Marokkaanse gemeenschap in Amsterdam hebben veel organisaties, die ook verbonden zijn door een netwerk van bestuursleden.

Tabel 1: Etnische groepen in Amsterdam (per 1-1-2000) en hun organisatiegraad

	a. aantal[1]	b. organisaties[2]	c. dichtheid (b/a x 1.000)
Nederlanders	400.027		
Surinamers	71.760	217	3,0
Marokkanen	55.043	170	3,1
Turken	33.931	189	5,6
Antillianen	11.623	43	3,7
Ghanezen	8.751	62	7,1

Bronnen: [1] httt://www.onstat.amsterdam.nl; [2] Eigen onderzoek.

Electoraal onderzoek heeft aangetoond dat de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in Amsterdam onder Turken hoger is dan onder Marokkanen en Surinamers. In 1994 was de opkomst van Turken zelfs aanzienlijk hoger dan de gemiddelde totale opkomst in Amsterdam. Ook bij de dramatische terugval van de opkomst van etnische minderheden in 1998 bleef de opkomst van Turkse kiezers relatief hoog.[6] We zien ook dat in de afgelopen jaren het aantal Turkse gemeenteraadsleden zeer snel is toegenomen, het aantal Marokkaanse raadsleden groeit minder snel, maar daar was bij de verkiezingen van 1998 een stijgende lijn te zien ten opzichte

5 Zie Penninx & Slijper 1999.

6 Zie Tillie 2000.

van 1994.[7]

Er is reden om aan te nemen dat het bestaan van een hogere verenigingsdichtheid en een hecht bestuurlijk netwerk van die verenigingen positief samenhangt met de politieke participatie van etnische groepen en daarmee met de kwaliteit van de democratie op lokaal niveau. Een voorwaarde is dat het formele politieke systeem openstaat voor deelname. In Nederland en vooral in de grote steden blijkt dit het geval te zijn. Minderhedenorganisaties dienen dan ook niet alleen te worden gezien als een instrument om mensen te bereiken die men anders niet zou kunnen bereiken, maar ook als een gesprekspartner die wederzijdse belangen kan vertegenwoordigen.

Hoe functioneert nu de *civil society* op lokaal niveau? Organisaties onderhouden om diverse redenen contacten op bestuurlijk niveau; bijvoorbeeld om activiteiten op elkaar af te stemmen, om te delen in elkaars bestuurlijke expertise, of omdat organisaties financieel afhankelijk zijn van elkaar. Het onderhouden van bestuurlijke contacten is echter altijd selectief: men gaat niet willekeurig met elke andere organisatie in zee. Zo ligt het niet voor de hand dat een Marokkaanse linkse vrouwenorganisatie en een behoudende moskee dezelfde bestuursleden hebben. Dubbelfuncties op bestuurlijk niveau zijn een sterke, geïnstitutionaliseerde vorm van contact tussen organisaties. Het geheel ontbreken van dubbelfuncties kan duiden op animositeit, maar kan ook eenvoudig het gevolg zijn van een naar binnen gerichte oriëntatie van de organisaties in kwestie, van het ontbreken van de wens om activiteiten te coördineren of van een te grote sociale afstand tussen de organisaties. Het aantal dubbelfuncties is een indicatie voor de mate waarin organisaties hun activiteiten op elkaar afstemmen. Als er veel organisaties zijn, die bovendien onderling hecht verbonden zijn, dan kunnen deze een aanzienlijke macht uitoefenen ten gunste van (delen van) de Marokkaanse gemeenschap. Juist om deze reden zullen we veel aandacht besteden aan de bestuurlijke netwerken van organisaties.

---

7 Zie Berger e.a. 2000.

3 Aantal en type organisaties

In het begin van 2001 is het aantal Marokkaanse organisaties in Amsterdam geïnventariseerd en kwamen we aanvankelijk uit op een totaal van 170 organisaties [8]. Op basis van de naam van organisaties en informatie uit alternatieve bronnen, kan het een en ander worden gezegd over het type organisaties en hun doelstellingen. Ondanks de beperkingen van deze methode, geeft dit een indruk van de diversiteit aan organisaties in de Marokkaanse gemeenschap.

Religieuze organisaties vormen de meestvoorkomende categorie van organisaties. In Amsterdam kan van 30 organisaties direct uit de naam worden afgeleid dat het om een religieuze of direct daaraan gerelateerde organisatie gaat.
De belangrijkste vertegenwoordiger van 'de officiële Marokkaanse islam' is de Unie van Marokkaanse Moslim Organisaties in Nederland (UMMON): het overkoepelende orgaan waarbij de meeste Marokkaanse moskeeën zijn aangesloten (Landman 1992). De UMMON werd in 1977 opgericht door bestuursleden van islamitische organisaties in Amsterdam, Utrecht, Leiden, Den Haag, Eindhoven, Helmond en Roermond. Formeel is de UMMON geen vertegenwoordiger van een Marokkaanse religieuze of politieke instantie, maar representeert zij een stroming onder de Marokkaanse moskeeorganisaties die de officiële islam van Marokko *de facto* als normatief erkent. Wel bestaat er variatie in de mate van koningsgezindheid van de aangesloten moskeeorganisaties. De UMMON was lange tijd in de Al Kabir Moskee aan de Weesperzijde in Amsterdam gevestigd, maar heeft momenteel zijn hoofdkwartier in Utrecht.

In ons bestand vinden we 13 Marokkaanse moskeeën, die lid zijn van de UMMON en de Stedelijke Marokkaanse Raad: Moskee Elmouhssinine (Meeuwenlaan), Moskee As Sounat (Frederik Hendrikstraat), Moskee El Badr (W. Levendstraat), Moskee An Nour (Witte de Withstraat), Moskee De Vrede of Masged Salam (Legmeerstraat), Moskee Al Omat (Jan Evertsenstraat), Stichting Moskee El Hijra voor Marokkaanse Islamieten in

[8] In Appendix II gaan we uitgebreider in op de totstandkoming van dat bestand.

Geuzenveld/Slotermeer (Arthur van Schendelstraat), Moskee El Houda (Wolbrandskerkweg), Stichting Moskee Al Inkade (Westerpark), Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum El Mouahidine (Borrendamhof), Stichting Al Kabir of "De Grote Moskee" (Weesperzijde), Moskee El Fath (Joubertstraat), Stichting De Moskee Nasr (Celebesstraat).
Verder komen een aantal moskeeën voor die niet specifiek Marokkaans zijn, maar algemeen islamitische, bijvoorbeeld Moskee Essalam (Waterschapsstraat) en twee moskeeën die onder Egyptische of Saoedische leiding staan, zoals de Ar Rahman moskee (Van Ostadestraat) en de El Tawheed moskee (Bellamystraat). Eén van de stichtingen heeft een naam die sterk doet denken aan de beweging van Cheik Yasin, namelijk Stichting Aladl Oual Ihssan.

We komen twee maal een islamitische school tegen als we het bestand doorzoeken: "Stichting Moskee Badar en scholen" (Willem Leevendstraat) en "Stichting Islamitische School El-Amal" (Johannes Hilverdinkstraat). Er zijn in Amsterdam meer islamitische scholen, maar daarvan is het bestuur niet overwegend Marokkaans, vandaar dat ze niet in deze lijst voorkomen. Geen van de scholen is alleen bedoeld voor Marokkaanse kinderen: ook Turkse, Pakistaanse, Surinaamse komen naar islamitische scholen. Ook de besturen van de twee genoemde scholen zijn gemengd.

Een ander type organisaties in het bestand zijn de *politieke organisaties*. In Amsterdam is het links-georiënteerde Komitee Marokkaanse Arbeiders Nederland (KMAN) zeer bekend. In de tachtiger jaren speelden aan de andere kant van het politieke spectrum de koningsgezinde Amicales-organisaties een rol.
Het KMAN is één van de oudste arbeidersorganisaties, met een uitgesproken linkse traditie. Het KMAN werd in 1975 opgericht. De eerste grote actie was een hongerstakingsactie voor verblijfsvergunningen en geldige paspoorten in datzelfde jaar (Van der Valk 1996). De nadruk lag aanvankelijk op het verbeteren van de arbeidsomstandigheden van Marokkaanse gastarbeiders en op mensenrechten in Marokko. Er werden acties georganiseerd tegen de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers, tegen racisme en fascisme en tegen de repressie van het Marokkaanse regime, en vóór de vrijlating van politieke gevangenen in Marokko. Dergelijke acties werden samen met linkse bewegingen gevoerd, zoals de CPN, de FNV en antiracismegroepen in Amsterdam. Tot 1995 zette de KMAN zich af tegen de Marokkaanse overheid en Amicales. Rond 1995 veranderde de situatie, toen koning Hassan II de links-democratische oppositie aan

zich wist te binden en zo een dam wist op te werpen tegen het opkomende islamisme. Binnen Nederland werkt het KMAN sindsdien samen met krachten die daarvoor als koningsgezinde bewegingen werden gezien. Van der Valk omschrijft een omslag in het beleid van de KMAN rond 1989, in de zin dat de aandacht meer werd gericht op burgerschap.[9] De 'gastarbeiders' die de organisatie hebben opgezet zijn inmiddels ouder geworden en tegenwoordig zijn er ook activiteiten voor ouderen. Zo is er een inloopruimte voor ouderen, waar soms informatieve video's worden vertoond of bijeenkomsten worden georganiseerd. De laatste jaren is ook de deelname van de tussengeneratie gegroeid en is de diversiteit aan achtergronden toegenomen. Vandaag de dag maken bijvoorbeeld ook studenten en werknemers uit velerlei beroepsgroepen deel uit van het KMAN. Vergeleken met de beginperiode heeft de organisatie de laatste jaren meer problemen met het activeren van mensen en is de positie van het KMAN verzwakt (Lindo e.a. 1997: 17, bijlage). Alleen de vestiging aan de Ferdinand Bolstraat is nog actief, hoewel de andere vestigingen niet officieel zijn opgeheven.

Tegenover de linkse organisaties, staan de Amicales organisaties. We komen zeven organisaties in Amsterdam tegen die Amicales in de naam voeren [10]. Rond 1974 werden onder auspiciën van het Marokkaanse Ministerie van Arbeid in verschillende Europese landen 'Amicales des travailleurs et commerçants maroccains à l'étranger' opgericht (Obdeijn e.a. 1999: 229). Ze waren op papier bedoeld om de Marokkanen in den vreemde te helpen bij het ontplooien van culturele en sociale activiteiten, maar ontpopten zich al snel als een controleapparaat van de Marokkaanse overheid; bedreiging en mishandeling behoorde tot de gebruikte methoden (Bouddouft 2001: 75, Van der Valk 1996: 145). In vergelijking met andere Europese landen was er in Nederland veel maatschappelijk en politiek verzet tegen Amicales, waardoor het hen niet lukte om een stevige greep te krijgen op de Marokkaanse gemeenschap (Bouddouft 2001).
Volgens een deskundige is

> 'de rigide situatie - waarbij Amicales en niet-Amicales tegenover elkaar stonden - veranderd in een meer fluïde beeld, waarbij personen die vroeger tot tegengestelde kampen behoorden, of niet met elkaar in contact waren, nu wel contacten hebben en samenwerken of - spannen. Het zijn uiteraard vaak gelegenheidscoalities van leidende personen'.

---

[9] Zie ook Lindo e.a. 1997.
[10] twee adressen blijken ook een koffieshop te huisvesten.

De situatie in Marokko is met de komst van koning Mohammed VI in 1999 verbeterd: niet repressie, maar het betrekken van migranten bij de economische ontwikkeling van Marokko werd belangrijk. Er werd een nieuwe organisatie opgericht de Stichting Hassan II, die o.a. belast het met het promoten van investering in Marokko onder migranten. De Amicales organisaties doen af en toe nog wel van zich horen (BVD rapport 2000: 25; Volkskrant 3 juli 2001), maar worden door het merendeel van de Marokkaanse organisaties in Nederland bewust buiten de deur gehouden.

Een derde categorie van organisaties in ons bestand zijn die van *Marokkaanse Berbers*. We komen in Amsterdam de Culturele Vereniging Amazigh in Nederland, de Stichting Izaouran en de Stichting Berberproducties tegen.
Een oudere organisatie die zich richt op het publiceren van Berbertalige gedichten en literatuur is Izaouran, onder voorzitterschap van Mohammed Chacha. Chacha in een interview in 1997:

> 'Meer dan de helft van de Marokkanen in Nederland is Berber, eigenlijk is er maar een minderheid Arabieren, omdat er zo veel mensen uit het Rif-gebergte zijn. In Marokko staan Berbers niet hoog in aanzien, boeren, achterlijk, geen 'echte' islamieten. Binnen de Marokkaanse gemeenschap in Nederland leven dezelfde ideeën over Berbers. De Berbers in Nederland zijn niet trots op hun eigen cultuur, maar proberen zich zo Arabisch mogelijk te gedragen, terwijl de Arabische cultuur in feite geïmporteerd is. De tweede generatie Berber-Marokkaanse kinderen krijgen het in Nederland helemaal moeilijk, want thuis leren ze berber, hun omgeving en school is Nederlands. Vandaar dat over een stichting die Berbertaal en -cultuur wil verspreiden onder Marokkanen veel discussie is. Vanuit linkse hoek, wordt Izaouran ervan beschuldigd dat ze 'regionalisten' zijn. Vanuit koningsgezinde hoek worden ze van anti-Marokkaans-zijn beschuldigd. Omdat ze een lokale taal willen promoten, zouden ze dus anti-Arabisch zijn, en dus tegen de koning. Vanuit de conservatieve hoek, moskeeën, zegt men dat ze anti-islamitisch zijn. Arabisch is de taal van de islam en als men een Berbertaal belangrijk vindt, is men dus tegen de islam' (Lindo e.a. 1997: 18, bijlage).

Chacha is van mening dat het stimuleren van een minderheidstaal niets te maken heeft met godsdienst.

We constateren een toenemende interesse in Amazighcultuur [11] (Kraal & Van Heelsum 2001). Tweede-generatie Marokkanen raken steeds meer geïnteresseerd en zowel in Marokko als in Nederland wordt minder negatief over Berbers gedacht. Koning Mohammed VI van Marokko kondigde op 30 juli 2001, de tweede verjaardag van zijn troonsbestijging, de oprichting aan van een Koninklijk Instituut voor Tamazight. De Marokkaanse regering wil niet dat de situatie rond de Berbers op dezelfde manier uit de hand loopt als in Algerije. De bedoeling van het instituut is om de integratie van Tamazight in het educatief systeem te bevorderen en om beleidsvoorstellen te formuleren die Tamazight een plaats geven in de sociaal culturele ruimte, de nationale media en economie. Het Tamazight wordt volgens WAAC News update (2 Augustus 2001) geen officiële instructietaal op de scholen, maar een tweede taal.

De toenemende belangstelling van Marokkaanse jongeren in Nederland voor 'Amazigh', wordt ook duidelijk op de diverse websites (bijvoorbeeld hhtp://www.amazigh.nl en http://rif.couscous.nl). Op deze websites vindt een heftige discussie plaats, bijvoorbeeld over alle terreinen waar de Arabische taal wordt gebruikt en niet Tamazight. Gepleit wordt onder anderen voor het toestaan van Tamazight-namen door de Marokkaanse ambassade, voor Tamazight-taalcursussen op scholen in Nederland, de NPS wordt aangespoord om hun website in Tamazight te vertalen, etcetera. Eén van de makers formuleert het doel van de website als 'mensen bewust maken van hun 'Amazigh identiteit'. De onderwerpen in de chatboxen hebben vooral te maken met het leven in Nederland.
Op 12 mei 2001 vond een culturele dag in het Amsterdamse ODEON theater plaats, die binnen een paar uur uitverkocht was. Volgens de organisatoren ging het hierbij zeker niet om een politieke vertoning. In een interview met Metro (8 mei 2001):

> 'Berbers woonden van oudsher in Noord Afrika en hebben een heel rijke cultuur met een lange geschiedenis en wij willen daar zo veel mogelijk van laten zien" ... "Er wordt een

[11] Organisaties van Berbers gebruiken liever de bewoording 'Amazigh organisaties'. Er zijn diverse berbertalen in Marokko, de verzamelnaam is Tamazight.

lezing gehouden door een taaldeskundige en wij hebben bekende Marokkaanse schrijvers onder wie Abdelkader Benali, Said el Haji, Mimoun Essahraoui, Essadiki Ehmed en Elyandouzi Najib gevraagd om uit hun werk voor te lezen en te vertellen hoe zij door de Nederlandse en Berber cultuur zijn beïnvloed. Verder is er veel muziek te horen. Eén van de artiesten is Walid Mimoun, een legendarische Berberse protestzanger die al jaren optreedt. Andere muzikanten die optreden zijn Ayned en Choukri'.

Recentelijk zijn er in Amsterdam naast Riffijnse Berberorganisaties ook organisaties van Soussi in opkomst. De Soussi zijn Berbers uit Zuid-Marokko, zij spreken een andere Berbertaal dan de Riffijnen.

Een vierde type organisaties valt onder de noemer *culturele organisaties*. In acht gevallen vinden we aanwijzingen dat het gaat om een muziek- , dans- of theaterorganisatie. Bekende Amsterdamse culturele organisaties zijn El Hizjra en Al Farabi. El Hizjra is een centrum voor Arabische kunst en cultuur en is gevestigd aan de Singel. Het is een boek- en muziekhandel, een uitgeverij van boeken en de organisator van diverse culturele festivals, zoals het internationale El Hizjra festival van Arabische kunst. In de boek- en muziekhandel worden onder andere Arabische en Nederlandstalige boeken van schrijvers uit landen als Marokko, Algerije, Egypte en Libanon verkocht. El Hizjra stimuleert mensen met een Arabische achtergrond in Nederland tot het schrijven van literatuur, bijvoorbeeld door middel van een jaarlijkse El Hizjra literatuurprijs. El Hizjra wil door het vergroten van de kennis van de Arabische kunst en cultuur een meer genuanceerd beeld bevorderen van het Arabisch en Islamitisch gedachtegoed en zo de verstandhoudingen verbeteren.
Al Farabi wil een brug slaan tussen de Arabische en de Europese cultuur. In 1990 koos een groep Marokkaanse schrijvers, (podium)kunstenaars en beleidsmakers Al Farabi als naam voor de oprichting van een Arabisch Cultureel Centrum. Al Farabi is een Arabische filosoof uit de tiende eeuw die de Griekse filosofen bestudeerde en onder meer de werken van Aristoteles vertaalde. In het Westen is hij bekend onder de naam Al Farabius. Al Farabi slaat in de vorige en deze eeuw een brug tussen de Arabische en Europese cultuur. Vanaf dit jaar krijgt Al Farabi structurele subsidie, en organiseert elk jaar het Al Farabi kinderfestival (zie

http://www.alfarabi.nl/kinderfestival/) en allerlei discussies en debatten. Voor het maken van educatieve programma's wordt het netwerk van docenten, tolken, kunstenaars etc. gebruikt. De afgelopen jaren zijn een aantal educatieve programma's ontwikkeld en is een aanzet gegeven tot een kunstproject met gedetineerde Marokkaanse jongeren. Een ander voorbeeld is de tentoonstelling 'Kleine Beelden, Grote Dromen' in de Beurs van Berlage, met het werk van zeven beeldend kunstenaars uit Noord-Afrika en het Midden Oosten. Een derde interessante culturele organisatie is de Marokkaanse Muziek Stichting (MMS) in Stadsdeel Westerpark. De MMS organiseert festivals, gitaarles voor kinderen, etcetera. De stichting stelt zich ten doel muzikanten met verschillende culturele achtergronden te presenteren aan een breed publiek op de groter(re) podia in Nederland. Muziek, kunst en cultuur hangen echter zo met elkaar samen dat de NMS in de loop van de tijd haar activiteiten heeft uitgebreid naar deze gebieden. Alle activiteiten die aangeboden worden, krijgen aldus een combinatie van kustvormen die elkaar aanvullen. Hierdoor krijgen de activiteiten een veelzijdigheid aan kunstvormen gecombineerd met verschillende kunstinstrumentaria en culturele achtergronden die uiteindelijk een multicultureel karakter krijgen.

We zien ook negen *sportorganisaties* in het bestand waaronder de Marokkaanse Voetbalbond Nederland, Sporting Maroc (Al Achbal), Football Club Atlas, Union Sportive Marocaine Amsterdam.

Verder zijn er dertien *raden*, adviesraden of overlegorganen, zoals de Stedelijke Marokkaanse Raad (SMR) , Marokkaanse Raad Bos en Lommer, Raad voor de Marokkaanse gemeenschap in Stadsdeel Zeeburg en het Marokkaanse Unie Amsterdam- Noord. De Stedelijke Marokkaanse Raad heeft ongeveer 60 lidorganisaties en is verdeeld in diverse werkgroepen, waaronder de commissie cultuur, vrouwen, jongeren. Deze commissies hebben ieder hun eigen leden. De SMR geeft het tijdschrift Meraat uit, in Nederlands en Arabisch. Verder verzorgt de SMR de radioprogramma's van Radio Saout el Mouhajir (dagelijks van 22 tot 23 uur). Radio Saout el Mouhajir stelt iedere dag een thema, b.v. gezondheid en opvoeding, Berberse taal en cultuur, religie en/of een specifieke doelgroep, b.v. vrouwen, jongeren, centraal. Daarnaast is er iedere dag een door de nieuwsredactie verzorgd journaal van 10 minuten in het Tamazight en Arabisch., waarin de belangrijkste gebeurtenissen in Nederland en Amsterdam in het bijzonder worden

belicht. In langere sociale journaals wordt voorlichting van de gemeente, stadsdelen en sociale dienst verstrekt over zaken als openbaar vervoer, werkgelegenheid, etc.

Een nieuw type organisatie wat zich in de afgelopen jaren in snelle groei en een grote populariteit mag verheugen, zijn de *internetorganisaties*. We noemden al enkele Amazigh websites. Een bekende Marokkaanse website, Maroc.nl is gevestigd aan de Olympiaweg in Amsterdam. De organisatie bestaat uit negen bestuursleden en dertig vrijwilligers. De website bestaat sinds 1999 en sinds april 2000 is de stichting bij de Kamer van Koophandel ingeschreven. Het aantal keren dat één van hun webpagina's wordt opgevraagd ligt tussen 3000 en 5000 per dag, maakt duidelijk dat de interesse enorm is. Rond de ramadan van december 2000 verdrievoudigde de populariteit van de website omdat men zich kon opgeven voor een 'ramadan-sms': een bericht op de mobiele telefoon op het moment dat de zon ondergaat en de harira (ramadan soep) gegeten kan worden. Op de website heeft de Nederlandstalige imam van Bommel een twee wekelijkse column waarin hij vragen van bezoekers beantwoordt. Veel jongeren vinden het makkelijker om vragen in het Nederlands te kunnen stellen, omdat ze niet genoeg Arabisch spreken en vinden het bovendien prettig dat men anoniem problemen kan voorleggen aan een imam.
De organisatie 'Maroc.nl' is niet alleen actief op internet maar geeft ook elke maand een feest in Akhnaton in Amsterdam met een Marokkaanse band en organiseert een landelijk voetbaltoernooi in Utrecht.

Van sommige organisaties is niet direct uit de naam af te leiden of zij bij een van de genoemde typen organisaties, stromingen of federaties zijn aangesloten en/of wat voor activiteiten zij ontplooien, bijvoorbeeld organisaties met namen als Marokkaans Cultureel Centrum.

Beschouwen we de organisaties niet naar type maar naar de *doelgroepen* waarop ze zich richten, dan ontstaat eveneens een gevarieerd beeld. De doelgroep jongeren valt bij 14 organisaties (zowel religieuze als niet-religieuze) uit de naam af te leiden. Een belangrijke jongerenorganisatie is Argan. Een aantal allochtone jongerenorganisaties zijn samengevoegd onder de noemer 'Alternativ' en maken deel uit van het Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam (SJA).
Bij de Universiteit van Amsterdam bestaat de Marokkaanse studentenorganisatie, Union Etudiant Marocain (UNEM). De UNEM was vroeger gelieerd aan de in Marokko verboden linkse

studentenvakbond UNEM, en voerde actie om de mensenrechtensituatie in Marokko te verbeteren, maar recentelijk stelt een woordvoerder dat men een koers vaart die onafhankelijk is van de Marokkaanse UNEM (Kraal & Van Heelsum, 2001).

In twaalf gevallen is er sprake van een vrouwenorganisatie (zowel op religieuze als niet-religieuze basis). De Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland (MVVN) in Amsterdam is landelijk bekend. De MVVN bestaat in 2002 twintig jaar, het was één van de eerste Marokkaanse organisaties in Nederland. De MVVN heeft in de loop der tijd twee poten ontwikkeld: ten eerste het sociaal culturele werk (laagdrempelige inloop, taal- en kooklessen), ten tweede de belangenbehartiging (beleidsbeïnvloeding, signalen geven naar de overheid toe). Op dit moment geeft men veel adviezen aan Marokkaanse vrouwen over 'Muddawanah' - dat is het Marokkaanse wettelijke kader waar familierecht en erfrecht onder vallen[12]. Vrouwen komen soms in een ingewikkelde situatie terecht, doordat ze een afhankelijke verblijfsvergunning hebben en door verschillen tussen het Nederlandse en Marokkaanse familierecht. De MVVN heeft een netwerk van kadervrouwen in allerlei organisaties in heel Nederland.

Zeventien organisaties zijn gericht op het onderwijs (oudervereniging en, organisaties van studenten of leerkrachten). Van zes organisaties blijkt uit de naam dat Marokkaanse ouderen de specifieke doelgroep zijn. Kraal & Van Heelsum (2001) hebben getracht in Amsterdam specifiek Marokkaanse vestigingen van de Nederlands Islamitische Ouderen Bond (NISBO) te vinden, maar dat bleek moeilijk: weliswaar vinden veel activiteiten voor ouderen plaats, maar meestal in moskeeën en niet zozeer onder de vlag van de NISBO. Activiteiten voor ouderen migranten zijn in Amsterdam gebundeld in het Centrum Advies en Belgeleiding Oudere Migranten (CABO). Het Amsterdams Centrum Buitenlanders en de adviesraden (zie http://www.adviesraden.nl/mainsmr.html) spelen een belangrijke rol om activiteiten te organiseren in samenwerking met organisaties rond moskeeën als Ibno Khaldoun. Een bekend project voor migrantenouderen in Amsterdam is de Hudsonhof, de Marokkaanse Ouderenvereniging in de Baarsjes werkt in dit project samen met migrantenorganisaties uit andere etnische groepen.

[12] voor meer informatie zie Buskens 2001.

4 De relaties tussen Marokkaanse organisaties: adresclusters

Een eenvoudige manier van netwerkanalyse is het opstellen van het adressennetwerk. Dat netwerk betreft een overzicht van organisaties die op hetzelfde adres zijn gevestigd. De veronderstelling daarbij is dat organisaties die hetzelfde adres delen, contact met elkaar onderhouden. Voor overheden heeft het toezenden van voorlichtingsmateriaal aan een dergelijk adres het voordeel dat meer mensen worden bereikt. Zo komt het vaak voor dat zich op een adres een moskee bevindt, met daaraan gelieerd bijvoorbeeld een jongeren- of een vrouwenvereniging.

Het adressennetwerk van clusters van twee of meer organisaties wordt hier in alfabetische volgorde (op straatnaam) weergegeven.

Admiraal de Ruyterweg 250 [13]

- Stichting Kultureel Jongeren Centrum
- Stichting Marokkaanse Amicale El Markasie (El Markasie betekent hoofdkantoor)
- Stichting Marokkaanse Amicale in Amsterdam
- Stichting Tadamoen

Bataviastraat 24

- Stichting Comite Marokkaanse Vrouwen
- Stichting Oudercommissie Aarabisch onderwijs en islamitische opvoeding

Borrendammehof 32

- Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum El Mouahidine (moskee)
- Stichting Unie van Moskeeën in Amsterdam en omstreken (S.U.M.M.A.O.) [14]

Burgemeester Fockstraat 134

- Tuma, Vereniging voor Turkse en Marokkaanse Ouderen in Bos en Lommer
- Vereniging voor Marokkaanse ouderen in Geuzeveld/Slotermeer

Ferdinand Bolstraat 39-I [15]

- Drugsinfolijn voor Marok. Arrazi Project
- Komitee Marokkaanse Arbeiders Nederland

---

[13] Amicale El Markasie betekent Hoofdkantoor Amicale

[14] Deze organisatie reageert niet op onze brieven, en staat niet bekend als een actieve organisatie

[15] De Vereniging van Marokkaanse remigranten en de Vereniging voor oudere Marokkanen hebben weinig activiteiten.

- Vereniging van Marokkaanse remigranten uit Nederland
- Vereniging van oudere Marokkanen in Nederland

Jan van Schaffelaarplantsoen 4
- Stichting Nasser
- Marokkaans Cultureel Educatief Centrum

Joubertstraat 15
- Moskee El Fath
- Stichting Sociaal Cultureel Centrum voor Marokkanen (SSCCM)

Obiplein 16 / Celebesstraat 78 [16]
- Moskee Nasr
- Vereniging Assanaabil
- Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in het stadsdeel Zeeburg (Marokkaanse Raad Zeeburg)

Weesperzijde 74-75 [17]
- Ibno Khaldoun Amsterdam
- Moskee Al Kabir
- Stichting Ibn Al Khatib
- Stichting Islamitische Hulpverlening
- Stichting Dar Salam Tours

We vinden 9 adresclusters. Vergeleken met 1997 is het adressennetwerk even groot, ook toen waren er 9 adresclusters. In de cluster op de *Admiraal de Ruyterweg 250,* zien we een op Amicales georiënteerde cluster, zoals aan de namen te zien is. Op *Ferdinand Bolstraat 39-I* gaat het om een links cluster rond het KMAN, het Arrazi project is een project van het KMAN. Op *Obiplein 16/Celebesstraat 78* gaat het om een combinatie van een moskee en een raad in het stadsdeel Zeeburg. Op *Weesteperzijde 74* is sprake van een aantal projecten en rond de Al Kabir Moskee, met een veelheid aan activiteiten. Op de Joubertstraat bevindt zich een kleinere moskee met activiteiten.

[16] Sommige activiteiten van Obiplein 16 en Celebesstraat 78 (Moskee Nasr) zijn gezamenlijk.
[17] Feitelijk zijn Ibno Khaldoun en Moskee Al Kabir actief, de drie overige organisaties hebben weinig activiteiten. De bestuursleden van de UMMON zijn hier ook bijna dagelijks te vinden.

5 De relaties tussen Marokkaanse organisaties: netwerkvorming op basis van gezamenlijke bestuursleden

Een andere manier om een netwerk tussen organisaties zichtbaar te maken, is te kijken naar bestuurders van organisaties die zogenoemde dubbelfuncties vervullen. Degenen die veel van dergelijke dubbelfuncties hebben (de *big linkers*), kunnen tot de invloedrijke personen binnen de Marokkaanse gemeenschap worden gerekend. Een bestuurder die een functie vervult bij twee organisaties, verbindt beide organisaties met elkaar. Hij of zij creëert één verbindingslijn. Een bestuurder die een functie vervult bij drie organisaties creëert drie lijnen, de bestuurder bij vier organisaties creëert er zes, waardoor een geheel verbonden component of cluster ontstaat.

[hier ongeveer figuur 1]

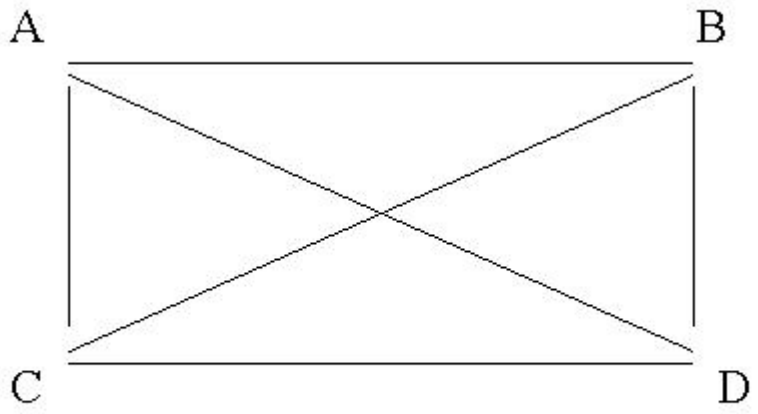

Figuur 1 Schematische weergave van een organisatienetwerk

Via bestuurders met dubbelfuncties zijn diverse relaties tussen organisaties mogelijk (zie Appendix II B). We concentreren ons hier eerst op de *centraliteit* van organisaties (in hoeverre neemt de organisatie een centrale positie binnen het netwerk in?) en het al dan niet bestaan van *componenten* binnen het organisatienetwerk.

Dit organisatienetwerk heeft als voordeel dat het is opgebouwd uit objectief vaststelbare formele relaties tussen organisaties. De namen van bestuursleden van een organisatie kunnen namelijk worden opgevraagd bij de Kamer van Koophandel. Het nadeel van deze methode is echter dat op deze wijze onduidelijk blijft wat de inhoudelijke betekenis is van relaties die door dubbelfuncties tot stand komen. In het netwerk worden alleen de dubbelfuncties op zich weergegeven, hetgeen niets zegt over wat deze personen met deze positie doen. Het is mogelijk dat degenen die twee of meer bestuursfuncties vervullen informatie makkelijk van de ene naar de andere organisatie doorspelen. Het kan echter ook zo zijn dat bestuursleden deze taken strikt gescheiden houden. Vaak hebben de organisaties die door bestuursleden aan elkaar zijn gekoppeld, een bepaalde ideologische verwantschap. Het ligt bijvoorbeeld niet voor de hand dat iemand zowel in het bestuur zit van een 'linkse' als van een 'rechtse' organisatie. Ook ligt het niet voor de hand dat er bestuurlijke banden bestaan tussen rivaliserende organisaties. Het bestuur van een organisatie zal immers niet graag een 'pottenkijker' van een rivaliserende organisatie in zijn midden hebben. In bijzondere gevallen zijn organisatie van een verschillend signatuur samen deel in één orgaan, zoals bijvoorbeeld in een koepel of adviesraad aan de overheid.

Van de 142 Marokkaanse organisaties die in de netwerkanalyse zijn betrokken, blijken 80 organisaties geïsoleerd zijn. Zij zijn niet via dubbelfuncties met andere organisaties verbonden. De overige 64 organisaties vormen 10 clusters. De meeste clusters bestaan uit twee organisaties (bijvoorbeeld de combinatie van een moskee en een (islamitisch) sociaal-cultureel centrum). Er is één zeer grote cluster, en verder 2 kleine clusters van 3 en 7 kleine clusters van 2 organisaties. De grootste cluster is te vinden in figuur 2, de twee clusters van 3 organisaties zijn te vinden in de figuur 3.

De grootste cluster

Cluster 1

De grootste component bestaat uit 41 met elkaar verbonden organisaties. Figuur 2 geeft een grafische weergave van deze cluster.

[hier ongeveer figuur 2 : over twee!! pagina's verdelen!!]

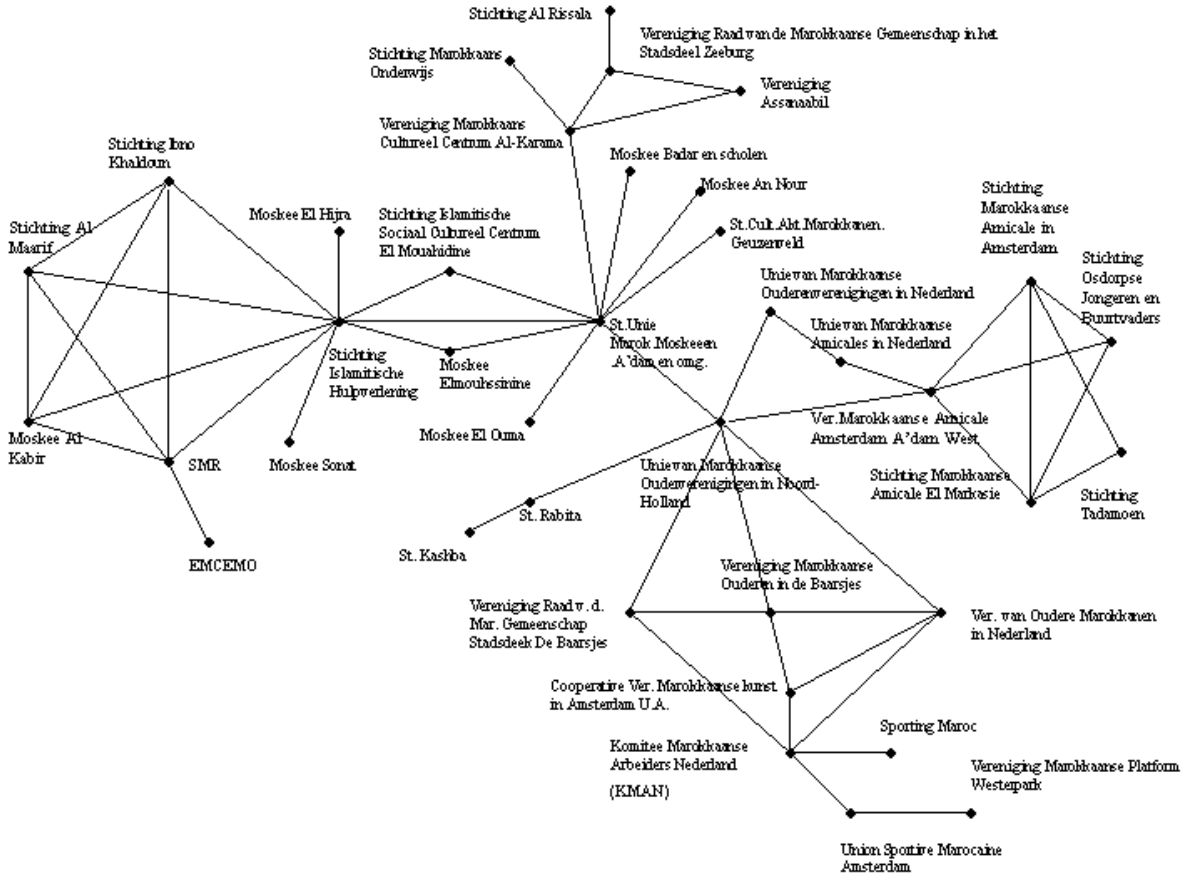

Figuur 2 De belangrijkste cluster van Marokkaanse organisaties volgens de netwerkanalyse van bestuursleden die in de Kamer van Koophandel voorkomen.

In deze cluster vinden we:

- Al Maarif
- Cooperatieve Vereniging Marokkaanse Kunst [18]
- EMCEMO
- Ibn Al Khatib [19]
- Komittee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN)
- Moskee Al Kabir
- Moskee An Nour

[18] Deze vereniging heeft recentelijk nauwelijks activiteiten meer, maar staat nog wel in de Kamer van Koophandel.
[19] Deze vereniging heeft recentelijk nauwelijks activiteiten meer, maar staat nog wel in de Kamer van Koophandel.

- Moskee El Hijra
- Moskee El Mouhssinine
- Moskee Sonat
- Sporting Maroc
- Stedelijke Marokkaanse Raad (SMR)
- Stichting Culturele Activiteiten voor Marokkanen in Geuzenveld
- Stichting El Inkad
- Stichting El Rissala
- Stichting Hulpverlening aan moslims in Nederland
- Stichting Ibno Khaldoun
- Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum El Mouahidine
- Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum Moskee El Ouma
- Stichting Kashbah
- Stichting Marokkaans Onderwijs
- Stichting Marokkaanse Amicale El Markasie
- Stichting Marokkaanse Amicales in Amsterdam
- Stichting Marokkanse Amicale El Markazia Louahda.
- Stichting Moskee Badar en scholen
- Stichting Osdorpse Jongeren en Buurtvaders
- Stichting Rabita, Marokkanen in Nederland voor Hulpverlening, Sociale Ontwikkeling en Welzijn
- Stichting Tadamoun
- Stichting Unie van Moskeeën in Amsterdam en omstreken [20]
- Unie van Marokkaanse Oudervereniging en in Nederland
- Unie van Marokkaanse Oudervereniging en in Noord Holland
- Union Sportive Marocaine Amsterdam
- Vereniging Assanaabil
- Vereniging Marokkaans Cultureel Centrum Al Karama
- Vereniging Marokkaans Platform
- Vereniging Marokkaanse Amicale Amsterdam West
- Vereniging Marokkaanse Ouderen in de Baarsjes (Tegenwoordig MOVIB)
- Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in de Baarsjes
- Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in het Stadsdeel Zeeburg
- Vereniging van Marokkaanse Amicales in Nederland
- Vereniging van Oudere Marokkanen in Nederland [21]

Zoals aan de voetnoten te zien is, loopt het netwerk van dubbelfuncties volgens de informatie in de Kamer van Koophandel, enigszins achter op de feiten. Hier worden de resultaten van de analyse beschreven, terwijl in het volgende hoofdstuk wordt uitgelegd wat de relevante elementen voor de hedendaagse situatie zijn. De resultaten vormen een objectieve basis, maar

[20] Deze stichting reageert niet op onze brieven, en staat niet bekend als zeer actief.
[21] Bestaat nog op papier, maar heeft veel activiteiten overgedragen aan de Nederlandse Islamitische Bond

behoeven verdere interpretatie in hoofdstuk 6.
De twee organisaties die de meeste dubbelfuncties hebben in Amsterdam zijn de Stichting Unie van Moskeeën in Amsterdam en Omstreken (SUMAO) en de Unie van Marokkaanse Oudervereniging in Noord-Holland. Deze twee organisaties hebben ieder tien dubbelfuncties en hebben daarmee een belangrijke rol bij het bijeenhouden van dit bestuurlijk netwerk.
De Stichting Islamitische Hulpverlening (gevestigd op het adres van de Al Kabir Moskee, Weesperzijde 74) volgt met negen dubbelfuncties. In de figuur is te zien dat deze stichting een aantal moskeeën met elkaar verbindt (Al Kabir Moskee, Moskee El Hijra, Moskee El Mouhssinine en Moskee Sonat) en tevens Ibno Khaldoun en Al Maarif.

In de tekening vinden we in de linkerhoek ook de Stedelijke Marokkaanse Raad (SMR). In het bestuur van de SMR zitten vijf leden, terwijl er meer lidorganisaties in de werkgroepen van de SMR zitten (zie hoofdstuk 4).
In de onderhelft van de tekening zijn een aantal links georiënteerde organisaties te vinden. Het KMAN is verbonden met de Raad voor de Marokkaanse gemeenschap in de Baarsjes, de Vereniging voor Oudere Marokkanen in Nederland en via de Vereniging Marokkaanse Kunst in Amsterdam met de Vereniging Marokkaanse Ouderen in de Baarsjes.[22]

In het rechtse deel van de netwerktekening vinden we een aantal organisaties die Amicales in de naam voeren: de Unie voor Marokkaanse Amicales in Nederland, de Stichting Marokkaanse Amicales Amsterdam, de Vereniging Marokkaanse Amicales Oud West en de Stichting Marokkaanse Amicale El Markassie. Op de rol van de Amicales organisaties is in hoofdstuk 3 reeds ingegaan. De dubbelfunctie met niet-Amicales organisaties zijn te interpreteren als een teken dat contacten en samenwerking minder gepolariseerd zijn geraakt. Dergelijke samenwerking was begin tachtiger jaren ondenkbaar geweest. De Amicales-organisaties zijn via de Unie voor Marokkaanse Oudervereniging in Noord-Holland met de rest van het netwerk verbonden, zij zijn via deze Unie indirect met de linkse organisaties en de religieuze organisaties verbonden. De Osdorpse buurtvaders - niet te verwarren met de buurtvaders Al Mawada uit

---

voor Ouderen (NISBO)
[22] De activiteiten van de Vereniging voor Oudere Marokkanen in Nederland zijn grotendeels overgedragen aan de NISBO. De Vereniging Marokkaanse Kunst in Amsterdam heeft recentelijk weinig activiteiten. De Vereniging Marokkaanse Ouderen in de Baarsjes, MOVIB was aanvankelijk een KMAN

Slotermeer - hebben een bestuurslid dat ook bestuurslid is van de Amicales organisaties.

De kleinere clusters

In totaal zijn er als gezegd 10 clusters, waaronder 9 kleinere. Er zijn 3 clusters van 3 en 6 clusters van 2 organisaties, twee clusters van drie organisaties worden hieronder kort genoemd.

[hier ongeveer figuur 3]

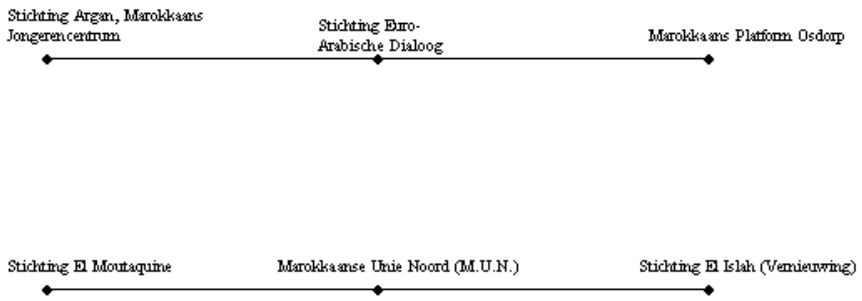

Figuur 3 De tweede en derde cluster van Marokkaanse organisaties in Amsterdam volgens de netwerkanalyse

We vinden de volgende organisaties in:

---

afdeling, maar is verzelfstandigd en werkt mee aan het ouderenproject Hudsonhof.

Cluster 2

- Stichting Argan, Marokkaans Jongerencentrum
- Stichting Euro-Arabische Dialoog
- Marokkaans Platform Osdorp

De stichting Argan is een onderdeel van het Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam (SJA) en dus geen Marokkaanse zelforganisatie, maar een organisatie bedoeld voor Marokkanen. Het Stedelijk Jongerenwerk heeft ook een vestiging voor Marokkaanse Meisjes in de Anjelierstraat 89, het meisjesproject wordt wel aangeduid als "Chebba". De Stichting Euro-Arabische dialoog is ook geen Marokkaanse zelforganisatie, maar een voortzetting van het Interkerkelijk Vredesberaad.

Cluster 3

- Stichting El Moutaquine
- Marokkaanse Unie Noord (M.U.N.)
- Stichting El Islah (Vernieuwing)

De Stichting El Moutaquine is een moskee, de Marokkaanse Unie Noord heeft in Stadsdeel Amsterdam Noord een belangrijke rol.

6 Informatie uit netwerken en andere bronnen gecombineerd

De bestuurlijke netwerken bieden op zich interessante basisinformatie over de contacten binnen de Marokkaanse gemeenschap in Amsterdam, maar in combinatie met andere bronnen kan het beeld wat verder worden genuanceerd. Sommige organisaties vervullen bijvoorbeeld ook buiten Amsterdam een belangrijke rol, of vormen een schakel in het landelijke netwerk, of zijn onderdeel van een federatieve structuur. Daarnaast zijn er organisaties die geïsoleerd lijken in de netwerkanalyse, maar dat komt omdat ze vergaderen met vertegenwoordigers die in de Kamer van Koophandel niet officieel als bestuurslid staan geregistreerd.

Een eerste opmerking gaat over de Stichting Unie van Marokkaanse moskeeën in Amsterdam en omgeving (SUMAO). In het bestuurlijk netwerk lijkt deze stichting in Amsterdam belangrijk. Door het grote aantal bestuursleden van de stichting lijkt de stichting misschien belangrijker dan zij is: we vinden negen dubbelfuncties van bestuursleden. De rol van deze stichting is nog sluimerend: zij staat niet bekend als een actieve organisatie, maar heeft wel de potentiële contacten.

Een tweede opmerking gaat over de Al Kabir moskee. In de Amsterdamse bestuurlijke netwerk heeft de Stichting Islamitische Hulpverlening veel dubbelfuncties. Wanneer we naar de activiteiten van de stichtingen op de Weesperzijde kijken, zijn eigenlijk de Al Kabir Moskee en Ibno Khaldoun belangrijker dan de Stichting Islamitische Hulpverlening.
Ook in onze landelijke netwerkanalyse kwam als grootste subcluster een *UMMON*-component naar voren, waarin de Al Kabir Moskee in Amsterdam prominent vertegenwoordigd is.[23]
Zoals in hoofdstuk 3 aan de orde kwam, kan de UMMON nog steeds worden beschouwd als de belangrijkste vertegenwoordiger van 'de officiële Marokkaanse islam' in Nederland, hoewel zij niet altijd in staat is om ook een vuist te maken op nationaal niveau. Toch is tot op heden de UMMON de enige organisatie die een rol speelt bij het adviseren van de Nederlandse regering.

[23] Zie Van Heelsum & Tillie 1999.

De UMMON was lange tijd in de Al Kabir Moskee aan de Weesperzijde in Amsterdam gevestigd, maar heeft momenteel zijn hoofdkwartier in Utrecht. Bestuursleden van de Al Kabir Moskee en de Stichting Islamitische Hulpverlening zijn nog steeds nauw bij de UMMON betrokken.

Een derde opmerking betreft de rol van de Stedelijke Marokkaanse Raad (SMR). Het aantal contacten van de SMR lijkt in de netwerkanalyse van dubbelfuncties niet enorm groot. Dit is echter een vertekende weergave van de werkelijkheid. Net als bij de Turkse Adviesraad, worden niet alle lidorganisaties vertegenwoordigd door bestuursleden die in de Kamer van Koophandel zijn terug te vinden bij de betreffende lidorganisatie. In het kernbestuur van de SMR zitten slechts vijf bestuursleden. De rol van de SMR en vergelijkbare adviesraden in de Stadsdelen in het samenbinden van organisaties van een verschillend signatuur is niet te onderschatten. Er zijn niet veel plaatsen waar zowel vertegenwoordigers uit linkse organisaties, religieuze en vrouwenorganisaties vertegenwoordigd zijn.

Een vierde opmerking betreft de positie van het KMAN in het bestuurlijk netwerk. De diverse vestigingen en werkgroepen van het KMAN, bijvoorbeeld in Stadsdeel De Baarsjes, staan nog ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en komen prominent in het bestuurlijk netwerk voor. Een aantal stichtingen bestaat nog steeds, maar vaart een van het KMAN onafhankelijke koers.

Tenslotte een opmerking over de Amicales-organisaties in het bestuurlijk netwerk. Het bestaan van deze organisaties dient niet ontkend te worden, maar met de toevoeging dat ze door de andere Marokkaanse organisaties niet al te serieus genomen worden.

We besluiten met de opmerking dat het gepresenteerde netwerk van Marokkaanse organisaties op basis van dubbelfuncties een aantal typen organisaties niet voorkomen: zo zien we geen vrouwenorganisaties in het bestuursnetwerk, geen Amazigh-organisaties, geen enkele grote internetorganisatie en wat jongeren betreft alleen de Stichting Osdorpse jongeren en buurtvaders. Blijkbaar bestaat het netwerk van dubbelfuncties uit een specifieke subgroep van de Marokkaanse organisaties.

Uit een interview met de voorzitster blijkt dat Marokkaanse vrouwenorganisaties een eigen netwerk hebben. Dit vrouwennetwerk vinden we niet apart in de analyse terug. Als we naar de Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland kijken, blijken de contacten van deze organisatie te bestaan uit een netwerk in Amsterdam van kadervrouwen in Marokkaanse organisaties (niet per definitie bestuursleden), in welzijnsstichtingen, binnen het buurtwerk, de juridische hulpverlening, de gezondheidszorg, in andere vrouwenorganisaties, bij de gemeente, etcetera. Ook heeft de MVVN veel contacten buiten Amsterdam. Men neemt bijvoorbeeld deel aan een landelijk netwerk van allochtone vrouwenorganisaties. Het huidige onderzoek beperkt zich tot organisaties waarvan het grootste deel van het bestuur Marokkaans is, of waarvan Marokkanen de doelgroep vormen daarom is dit soort contacten niet terug te vinden in de lijst van dubbelfuncties.

Ook Amazigh-organisaties hebben een eigen netwerk. De contacten liggen eerder bij andere Amazigh-organisaties buiten Amsterdam, en buiten Nederland (de overkoepelende Amazigh Federatie is in Frankrijk gevestigd), dan binnen Amsterdam. De populariteit van de Amazigh-organisaties groeit snel, en daarmee zal ook het netwerk van deze organisaties in de toekomst uitbreiden.

De 'geïsoleerde' organisaties

Nadat alle organisaties zijn genoemd die via dubbelfuncties met elkaar zijn verbonden, resteren de (in netwerktermen) 'geïsoleerde' organisaties. De term 'geïsoleerd' betekent níet dat organisatie geen contacten hebben. Voor opname in de hieronder weergegeven lijst zijn behalve het ontbreken van dubbelfuncties nog drie andere criteria gehanteerd: deze organisaties komen niet in het adressennetwerk voor, vervullen voor zover bekend geen centrale rol buiten Amsterdam en zijn geen lid van de SMR. Deze organisaties kunnen bijvoorbeeld wel deel uitmaken van een multicultureel verband of contacten op niet-bestuurs-niveau onderhouden.

Geïsoleerde organisaties

- C.F. Chabab Amsterdam Marokko

- Centrum Mimoza (gezondheidszorgproject)
- Footballclub Atlas
- Jongeren Centrum Bel Ami
- Marokkaans Centrum West
- Marokkaans Kader Preventief
- Marokkaanse Leerkrachten Unie
- Marokkaanse Leerkrachten Vereniging Nederland
- Marokkaanse Migranten Amsterdam
- Marokkaanse Vrouwen, vrouwenwerk de Pijp
- Ontmoetingscentrum voor Turkse en Marokkaanse Vrouwen
- Sociaal Agogisch Centrum, onderdeel van Darna opvanghuis
- Stichting Al Salam
- Stichting Aladl.Oual.Ihssan
- Stichting Algemene Marokkaanse Cultuur
- Stichting Arabische Cultuur
- Stichting Arabische Sport Ontwikkeling
- Stichting Ar Rahmaan
- Stichting Buurtraad De Baarsjes
- Stichting Cultureel Jongeren Centrum
- Stichting Dar Almaghrebe
- Stichting Darha
- Stichting Dunia
- Stichting Gharp
- Stichting Islamic Information Centre
- Stichting Islamic Relief Nederland
- Stichting Islamitische School El-Amal
- Stichting Marokkaanse Ouderen Club Zaanhof
- Stichting Marokko Hulp 1989
- Stichting Marokko Komitee
- Stichting Medische Ontwikkelingssamenwerking Marokko
- Stichting Risella, Marokkaanse Muziek in Nederland
- Stichting Theatergroep El Amal
- Stichting voor Marokkaanse Jongeren 'Al Hidaya'
- Stichting Welzijn voor Marokkanen 'hayan'
- SuMaTu, Informatiepunt Gezondheidszorg
- Vala Vereniging Arabische Leraren Attawassul
- Vereniging MAOI, Marokkaanse Aktiviteiten van Ouders in de Indische Buurt
- Wa Laite Amsterdam
- Yasmin Meidencentrum
- Zenith Arabians

Tot slot

Hiermee besluiten we de presentatie rond Marokkaanse organisaties en hun netwerken in Amsterdam. Wanneer we ons onderzoek op de termijn van drie jaar overzien, blijken enkele conclusies gerechtvaardigd.

Het aantal Marokkaanse organisaties is tussen 1997 en 2001 aanzienlijk toegenomen, namelijk van 106 tot 170. Het aantal adresclusters is hetzelfde gebleven, namelijk van 9. Het netwerk van bestuursleden is tussen 1997 en 2001 veel groter geworden. Weliswaar zijn er nog steeds rivaliteiten en breuken tussen Marokkaanse organisaties, maar de mate van samenwerking in de Marokkaanse civiele gemeenschap is snel aan het toenemen. Hoewel coalities wisselen, en de daadkracht van organisaties verschilt, is van 'los zand' geen sprake meer. De politieke veranderingen in Marokko hebben hier zeker toe bijgedragen (Obdeijn 2001).

De kern van het bestuursnetwerk wordt gedeeltelijk door dezelfde organisaties gevormd als in 1997, Stichting Unie van Moskeeën in Amsterdam en Omstreken (SUMAO), de Unie van Marokkaanse Oudervereningingen in Noord-Holland, de Stichting Islamitische Hulpverlening. Bij nadere beschouwen blijken de Stedelijke Marokkaanse Raad en de Al Kabir Moskee aan de Weesperzijde een belangrijke plaats in te nemen. In het bestuurlijk netwerk van Marokkaanse organisaties vinden we zowel een groot aantal religieuze organisaties en moskeeën maar ook linkse organisaties (KMAN), Amicales-organisaties en raden en platformen op stedelijk en stadsdeel niveau.

Het belangrijke landelijke Marokkaanse verband, de UMMON (Unie van Marokkaanse Moskeeën Organisaties Nederland) speelt in Amsterdam een rol, alhoewel de UMMON administratief van Amsterdam naar Utrecht verhuisd is. Een twintigtal moskeeën in Amsterdam zijn bij de UMMON aangesloten.

Het bestuursnetwerk van dubbelfuncties wordt nog grotendeels door een specifieke subgroep uit de Marokkaanse gemeenschap bemand. De vrouwenorganisaties vinden we hier in het geheel niet terug. Ook de grote nieuwe internetorganisaties en de Amazigh-organisaties opereren in een apart netwerk, in samenwerking met organisaties buiten Amsterdam, of met multiculturele organisaties. Jongeren komen we in het bestuursnetwerk alleen tegen in de Stichting Osdorpse

jongeren en Buurtvaders. Andere belangrijke jongerenorganisaties zijn: Argan en Opportuna.

In de bestuursnetwerken waarin bestuursleden van Marokkaanse organisaties elkaar ontmoeten, speelt de Stedelijke Marokkaanse Raad nog steeds een belangrijke rol. De SMR vormt een brug tussen organisaties van verschillende signatuur, zowel uit religieuze als niet-religieuze hoek. Ook ten behoeve van de communicatie tussen de Marokkaanse gemeenschap en bijvoorbeeld beleidsambtenaren kunnen de lidorganisaties van de SMR een belangrijke rol vervullen in het doorgeven van informatie. De SMR zou haar rol kunnen versterken door zich ook op de groepen te richten die we missen in het bestuurlijk netwerk. Op Stadsdeelniveau spelen vier raden een belangrijke rol in het netwerk: de Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in het Stadsdeel Zeeburg en de Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in de Baarsjes, Marokkaanse Raad Bos, Lommer, Platform Westerpark en Platform Marokkanen in Amsterdam-Noord. Dergelijke raden zijn soms door de overheid ingesteld, maar vervullen wel een belangrijke rol in het bundelen van belangen.

Appendix I Adressen van organisaties

A

Al Farabi, St. Arabisch Cultureel Centrum
Plantage Middenlaan 2c
1018 DD Amsterdam
type organisatie: cultureel
doelstelling: Opbouwen van dynamisch cultureel artistiek 'podium' voor de Marokkaans-Arabische gemeenschap in Amsterdam.Het bevorderen vanuit dit cultureel referentiepunt van een intercultureel contact en dialoog met de directe omgeving. Tevens hiermee positief vormgeven

Amazigh Culturele Vereniging
Postbus 1492
1000 BL Amsterdam

Amicale Amsterdam-Centrum
De Clercqstraat 40
1052 NG Amsterdam
type organisatie: amicales (adres is tevens koffieshop)

Anahda (Toekomst)
Postbus 56849
1040 AV Amsterdam
type organisatie: Amicales

AOC
Amstelijk 104 B
1074 JG Amsterdam

Argan
Meer en Vaart 1
1068 KV Amsterdam
type organisatie: jongeren (onderdeel SJA)
doelstelling: Positieverbetering van de Marokkaanse jongeren in Amsterdam. o.a. door positieverbetering en voorlichting en activiteiten op het gebied van onderwijs, arbeid, rechtspositie, participatie en emancipatie.

Arrabita
Oleanderstraat 15
1031 GN Amsterdam
type organisatie: arabische les

Assadaaka (ook wel gespeld Assadaqa)
Balistraat 48-a
1094 JN Amsterdam
doelstelling: De vereniging staat open voor iedereen en houdt zich bezig met de gevolgen

van migratie vanuit Marokko naar Amsterdam.

B

C

C.F. Chabab Amsterdam Marokko
Beursstraat 27
1012 JV Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: Het doen beoefenen van de voetbalsport in al zijn verschijningsvormen, met uitzondering van de beroepsvoetbalsport.

Chabab Amstelveen
Faustlaan 18
1183 RX Amstelveen

Centrum Mimoza (Stichting Gezondheidszorgproject Buitenlandse Vrouwen)
Admiraal de Ruyterweg 214
1056 HC Amsterdam
type organisatie: vrouwen
doelstelling: Buitenlandse vrouwen vertrouwd maken met Nederlandse gezondheidszorg. Huisartsen en eerste-lijns-gezondheidsvoorzieningen meer vertrouwd maken met migrantenvrouwen. Methodiekontwikkeling.

Chebba
Anjeliersstraat 89 hs
1015 NE Amsterdam
type organisatie: meisjes (onderdeel van Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam)

Culturele Vereniging Amazigh in Nederland
Hoofdweg 338 II
1056 DB Amsterdam
type organisatie: berbers

D

Demokratisch Platform Marokkaanse Jongeren Amsterdam (D.P.M.J.A.)
Theo van Doesburgstraat 2-1
1067 ZP Amsterdam
type organisatie: linkse jongeren (deze organisatie is momenteel niet actief)

Drugsinfolijn voor Marok. Arrazi Project
Ferdinand Bolstraat 39
1072 LB Amsterdam
type organisatie: drugshulpverlening (werkgroep bij KMAN)

E

El Faroeq Islamitische Basis School
Batjanstraat 84 / Javaplantsoen 24
1094 RC / 1095 CS Amsterdam
type organisatie: school (niet alleen voor Marokkaanse kinderen)

El Hizjra (Centrum Arabische Kunst El Hizjra)
Singel 300 A
1016 AD Amsterdam
type organisatie: cultureel (ook boekhandel)

El Inkade
Wormerveerstraat 15
1013 SJ Amsterdam
doelstelling: participatie, integratie, ontmoeting

El Khanssa
Beemsterstraat 491
1024 BE Amsterdam
type organisatie: vrouwen

EMCEMO
2e Oosterparkstraat 73
1091 HW Amsterdam
type organisatie: ontwikkelingsprojecten

F

Fantasia (maakte vroeger deel uit van Stichting Kashba)
Breehornstraat 163
1024 JA Amsterdam
type organisatie: regeringsgezinde radio-uitzendingen

Football Club Atlas
Eerste Helmersstraat 237 HS
1054 DX Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: De vereniging heeft tot doel het bevorderen van sportieve activiteiten ten behoeve van minderheidsgroepen in Amsterdam in het algemeen en van de Marokkaanse in het bijzonder.

I

Initiatiefgroep Marokkaans Cultureel Centrum
Tuinstraat 45
1015 PE Amsterdam
type organisatie: algemeen
momenteel weinig activiteiten

SMW
Batjamstraat 13
1094 RC Amsterdam

Izaouran
t.a.v. dhr. M. Chacha
Van Woustraat 41 1hg
1074 AB Amsterdam
type organisatie: berber
doelstelling: De Marokkanen in het algemeen en de Berbers in het bijzonder van hun identiteit bewust maken om makkelijk te kunnen integreren

Izouren
t.a.v. dhr M. Essanoussi
Rosmolen 35
1035 CB Amsterdam
type organisatie: berber

J
Jongeren Centrum Bel Ami
Bilderdijkkade 54
1053 VN Amsterdam
type organisatie: jongeren, niet alleen voor Marokkaanse jongeren

Jongeren Gezinsproject: Darna voor jongens en Darha voor meisjes
Ijsbaanpad 8
1076 CV Amsterdam
type organisatie: jongeren, onderdeel van Sociaal Agogisch Centrum

K
Komitee Marokkaanse Arbeiders Nederland
Ferdinand Bolstraat 39-1
1072 LB Amsterdam
type organisatie: linkse arbeidersorganisatie
doelstelling: Bewustmaking Marokkanen in Nederland en informeren Nederlandse bevolking over Marokkaanse arbeiders.

KMAN Oud-West
Brederodestraat 108
1054 H Amsterdam
type organisatie: linkse arbeidersorganisatie.

KMAN-jongeren (Deze stichting is opgegaan in het samenwerkingsverband Alternatif en maakt een deel meer uit van KMAN)
Pieter Pauwstraat 16 (Ortheliuskade 9-II)
1017 ZK (1057 AA) Amsterdam

type organisatie: jongeren
doelstelling: Belangenbehartiging en organiseren van activiteiten voor Marokkaanse jongeren.

Komitee Marokkanen voor Mensenrechten
Van Ostadestraat 45 E
1072 SN Amsterdam
type organisatie: mensenrechtencomitee

Kulturele Dialoog Vereniging van Marokkaanse Jongeren in Nederland
Naardermeerstraat 15
1024 NG Amsterdam
type organisatie: jongeren
doelstelling: Het conserveren van de Marokkaanse cultuur aan het bevorderen van de Marokkaanse cultuur, zowel binnen als buiten Marokko, zoveel mogelijk met behoud van eigen uitgangspunten, een zelfstandig plaats verwerft jegens ander culturen, met name de Nederlandse. Deze stichting is enige tijd niet actief geweest, maar start in september 2001 weer met activiteiten.

L
Landelijke Vereniging voor Docenten Arabische Taal en Letterkunde in het Voortgezet Onderwijs
Andreas Bonnstraat 13 2HG
1091 AW Amsterdam
type organisatie: onderwijs

M
MAOOI
p/a Riouwstraat 51B
1094 XG Amsterdam

Marokkaans Platform Osdorp
Griendstraat 15 (Ekingenstraat 52)
1069 TZ (1069 GZ) Amsterdam
type organisatie: raad
doelstelling: Activiteiten ten aanzien van leefbaarheid en jongeren

Marokkaans Vrouwenwerk
Brederodestraat 108
1054 VH Amsterdam
type organisatie: vrouwen

Marokkaanse Amicale Amsterdam Oost
Tollenstraat 88 1hg
1053 RX Amsterdam
type organisatie: amicale
doelstelling: Het ondersteunen van Marokkanen in Amsterdam. Het organiseren van

onderwijs en vorming

Marokkaanse Buurtraad de Baarsjes
Mercatorplein 17
1057 BZ Amsterdam

Marokkaanse Leefgroep Daarna (onderdeel Sociaal Agogisch Centrum)
V. Da Gamastraat 17 hs
1057 VH Amsterdam

Marokkaanse Leerkrachten Unie
Rokin 34
1012 KT Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Belangenbehartiging en verbetering van de OETC

Marokkaanse Leerkrachten Vereniging in Nederland
Jan van Galenstraat 75 III
1056 BJ Amsterdam
type organisatie: onderwijs

Marokkaanse Migranten Amsterdam
Langswater 385
1069 EC Amsterdam
type organisatie: algemeen

Marokkaanse Muziek Stichting
Rigakade 1
1013 BB Amsterdam
type organisatie: muziek

Marokkaanse Ouderen Vereniging in de Baarsjes (MOVIB)
project: Hudsonhof 7
secretaris: Witte de Withstraat 133
1057 XS Amsterdam

Marokkaanse Raad Bos en Lommer
Leeuwendalersweg 21
1055 JE Amsterdam
type organisatie: raad

Marokkaanse Stichting Nachiel
Zeeburgerdijk 53 hs
1094 AA Amsterdam

Marokkaanse Unie Noord (M.U.N.) ook wel aangeduid als Marokkaanse Platform Amsterdam-Noord (t.a.v. secretaris A. El Amri)

Hagendoornplein 1 E
1031 BV Amsterdam
type organisatie: raad

Marokkaanse Vereniging Fath
Karel Doormanstraat125
1055 VE Amsterdam
type organisatie: algemeen
doelstelling: maatschappelijke en culturele isolatie van de Marokkaanse buurtbewoners te doorbreken.

Marokkaanse Voetbalbond Nederland
Tollenstraat 317
1053 RV Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: Het beoefenen en het bevorderen van de voetbalsport in al zijn verschijningsvormen.

Marokkaanse Vrouwen / Vrouwenwerk De Pijp
Tweede van der Helststraat 66
1072 PG Amsterdam
type organisatie: vrouwen

Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland (MVVN)
Marius van Bouwdijk Bastiaansestraat 60
1054 SP Amsterdam
type organisatie: vrouwen
doelstelling: Verbeteren positie Marokkaanse vrouwen en een organisatorisch verband bieden van waaruit vrouwen zelf voor hun belangen op kunnen komen cq kunnen werken aan positieverbetering.

MARWO
Postbus 9386
1006 AJ Amsterdam

MOC Zeeburg
Batavaiastraat 24
1095 ET Amsterdam

Moskee al Islam (ook wel genoemd Moskee Essalam)
Waterschapstraat 1
1069 WP Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Het scheppen en instandhouden van mogelijkheden tot het beoefenen van de islamitische godsdienst. Het verbreiden van de kennis van de Koran en de Arabische taal, me name van de in Nederland wonende kinderen van islamitische ouders

Moskee Al Kabir (ook genoemd Stichting "De Moskee")
Weesperzijde 74-78
1091 EH Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Bevorderen van contacten tussen moslims en niet-moslims.

Moskee Al Omat
Jan Evertsenstraat 201
1061 XM Amsterdam
type organisatie: religieus

Moskee An Naser (ook wel genoemd Stichting Moskee Naser)
Toministraat 10-12
1094 RR Amsterdam
type organisatie: religieus

Moskee Arrahmane (ook wel genoemd St. Moskee Ar Rahman)
van Ostadestraat 393-395
1074 VZ Amsterdam
type organisatie: religieus

Moskee As Salam (ook genoemd Stichting Masged Salam of Moskee De Vrede)
Legmeerstraat 79
1058 NC Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Beheer moskee de Vrede Moskee As Salam van en voor moslims, gebedsruimte en Arabische cultuur en Nederlandse cultuur aan kinderen overbrengen en Koranlessen.

Moskee As Sounat/ Stichting Moskee Sonat
Frederik Hendrikstraat 11-15
1052 HH Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Het bevorderen en beoefenen van de beginselen en de leer van de Islam, speciaal in Nederland en meer in het bijzonder van de tot dit doel ingerichte Moskee in de Frederik Hendrikstraat.

Moskee El Badr (Stichting Moskee 'Badar' en scholen)
Willem Leevendstraat 7-G
1055 KB Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Het bevorderen en beoefenen van de beginselen en de leer van de Islam, speciaal in Nederland, en meer in het bijzonder de instandhouding van ene tot dit doel in te richten Moskee in Amsterdam.

Moskee El Fath
Joubertstraat 15

1092 XN Amsterdam
type organisatie: religieus

Moskee El Hizjra
A. van Schendelstraat 18
1064 BW Amsterdam

Moskee El Houda
Wolbrantskerk 34
1069 DA Amsterdam
type organisatie: religieus

Moskee Elmouhssinine
Meeuwenlaan 31-33
1021 HS (1091 HS) Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Mogelijkheden scheppen voor gebed

Moskee El Ouma (ook genoemd Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum Moskee El Ouma)
Postjesweg 179
1062 JN Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting El Tawheed (ook wel moskee At Tawhid)
Bellamystraat 49
1053 BG Amsterdam
type organisatie: moskee

Moskee Nasr (ook wel genoemd Stichting de Moskee An Nasser)
Celebesstraat 78-79
1094 ET Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Het instandhouden van een moskee genaamd "Nasr", het geven van godsdienstonderwijs, alsmede het dienen van alle Moslims bij voorkomen de problemen op religieus en maatschappelijk gebied.

Moskee Nour (ook wel genoemd Stichting Moskee An Nour)
Witte de Withstraat 96
1057 ZG Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Het stichten en in stand houden van een of meer moskeeën en het bevorderen van de kontakten van de in Nederland verblijvende Moslims, het geven van godsdienstonderwijs, het dienen van allen Moslims bij problemen op religieus en maatschappelijk gebied.

Mozaiek / Ontmoetingscentrum Turkse en Marokkaanse Vrouwen

Magelheansplein 2
1057 VG Amsterdam
type organisatie: vrouwen
doelstelling: Bevorderen van emancipatie en participatie Marokkaanse en Turkse vrouwen in de Nederlandse samenleving

N
Nieuwe Stichting hulpverlening Marokkaanse jongeren
Van Kinsbergenstraat 71
1057 PN Amsterdam
type organisatie: jongeren

O
Ontmoetingscentrum voor Turkse en Marokkaanse Vrouwen
Javaplantsoen 6
1095 CS Amsterdam
type organisatie: vrouwen

Ontmoetingsruimte Jongeren
Groen van Prinstererstraat 87 hs
1051 EM Amsterdam
type organisatie: jongeren

Ouderkomitee van immigratieschool Oud-West
Brederodestraat 180
1054 VH Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Contact schoolleiding, oudereducatie, interculturele feesten

S
Sporting Maroc (Al Achbal, sportvereniging)
Haarlemmerweg 39 B
1051 KN Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: Het doen bevorderen van de voetbalsport in al zijn verschijningsvormen.

Stedelijke Marokkaanse Raad Amsterdam (SMR)
Rhijnspoorplein 1A
1091 GC Amsterdam
type organisatie: raad
doelstelling: Positie van Marokkanen in Amsterdam verbeteren, platform voor alle aanwezige democratische opvattingen

Stichting "Al Salam"
Van Hallstraat 81
1051 HA Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Al Maarif
Rudolf Dieselstraat 5
1097 AS Amsterdam
type organisatie: taalcursussen e.v.a

Stichting Aladl.Oual.Ihssan
Egidiusstraat 107 1hg
1055 GR Amsterdam

Stichting Algemene Marokkaanse Cultuur (A.M.C.)
Parlevinker 10
1034 PZ Amsterdam
type organisatie: algemeen

Stichting Almadina (Cite) theater
Formosastraat 56
1094 SZ Amsterdam
type organisatie: tv uitzendingen (regeringsgezind)

Stichting Arabische Cultuur
Haarlemmerstraat 9
1013 EH Amsterdam
type organisatie: cultureel

Stichting Arabische Sport Ontwikkeling
Pieter Nieuwlandstraat 32 C
1093 XS Amsterdam
type organisatie: sport
momenteel weinig activiteiten

Stichting Ar-Rahmaan
Sijsjesstraat 35
1021 CV Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Berberproducties
Jan Cupidohof 8-4hg
1064 GN Amsterdam
type organisatie: berber
doelstelling: Het leveren van een bijdrage aan de integratie van de in Amsterdam wonende Berbers in de Nederlandse samenleving en het meewerken aan het opheffen van de achterstandssituatie van in Amsterdam wonende Marokkanen van Berberse afkomst.

Stichting Comite Marokkaanse Vrouwen
Bataviastraat 24-d
1095 ET Amsterdam

type organisatie: vrouwen
doelstelling: Het bevorderen van de emancipatie en gelijke politieke en sociale rechten van de Marokkaanse vrouwen in Nederland

Stichting Cultureel Jongeren Centrum
De Schaapherderstraat 20 II
1061 GV Amsterdam
type organisatie: jongeren

Stichting Culturele Activiteiten voor Marokkanen in Geuzenveld
Mendes Da Costahof 32
1067 ZN Amsterdam
type organisatie: algemeen
doelstelling: Door culturele en sociale activiteiten de isolatie van Marokkanen voorkomen en hun integratie binnen de Nederlandse gemeenschap te vereenvoudigen.

Stichting Dar Almaghrebe
Vondelstraat 61 hs
1054 GK Amsterdam
type organisatie: vertaalbureau

Stichting Dar Salam Tours
Weesperzijde 77
1091 EJ Amsterdam
type organisatie: reizen o.a. naar Mekka; organisatie staat geregistreerd op dit adres, maar er zijn momenteel geen activiteiten, de activiteiten zijn overgegaan naar NOVA-reisbureau

Stichting Dunia
Entrepothof 90
1019 DL Amsterdam
type organisatie: kunst, televisie

Stichting El Islah (Vernieuwing)
Banne Buikslootlaan 88/ Spaarnwoudestraat 129
1034 BD/ 1024 LBm

Stichting El Itihaad Chora
Smitstraat 42 hs
1092 XT Amsterdam
doelstelling: De sociaal-maatschappelijke positie van Marokkanen in Amsterdam Oost te bevorderen en het leefklimaat te verbeteren

Stichting El Moutaquine
Vegastraat 16
1033 HV Amsterdam

Stichting El Rissala (ook wel genoemd Marokkaanse Jongerenvereniging Arrisala)

Obiplein 16
1094 RB Amsterdam
type organisatie: jongeren
doelstelling: Het verschaffen van informatie aan Marokkaanse jongeren ter verrijking van hun zelfvertrouwen en maatschappelijke positie

Stichting El-Inkad
Nova Zemblastraat 232
1013 RP Amsterdam

Stichting El-Oudaya
De Wittenkade 75 2HG
1052 AE Amsterdam
type organisatie: algemeen
doelstelling: Marokkaanse zelforganisatie. Actief op politiek, sociaal en cultureel gebied. Doel: oprichten, in stand houden en beheren van een Marokkaans huis in Westerpark, richt zich enerzijds op behoud van de eigen cultuur en anderzijds op de bevordering van de em

Stichting Euro-Arabische Dialoog
Meer en Vaart 1
1068 KV Amsterdam
type organisatie: uitvloeisel van Interkerkelijk Vredesberaad, niet uitsluitend Marokkaans

Stichting Euro-Mediteraan Centrum Migratie en Ontwikkeling (EMCEMO)
Tweede Oosterparkstraat 73 HS
1091 HW Amsterdam
type organisatie: ontwikkeling

Stichting Gharp
Chassestraat 91
1057 JB Amsterdam
momenteel weinig activiteiten

Stichting Hulpverlening aan moslims in Nederland (ook genoemd: Stichting Islamitische Hulpverlening)
Weesperzijde 74
1091 EH Amsterdam
type organisatie: hulpverlening
doelstelling: Verlenen van hulp en diensten aan Moslims en Nederland, verlenen van bijstand aan Moslims bij de voorbereiding tot hun laatste rustplaats.
De stichting heeft momenteel geen activiteiten.

Stichting Ibn Al Khatib
Weesperzijde 74
1091 EH Amsterdam

Deze stichting heeft momenteel geen activiteiten.

Stichting Ibno Khaldoun
Weesperzijde 74
1091 EH Amsterdam
type organisatie: algemeen
doelstelling: Bevorderen van contacten tussen Moslims en niet-moslims. Cursussen, informatievoorziening

Stichting Iglasse
Egidiusstraat 107 EI
1055 GR Amsterdam

Stichting Ihssaan
Nannostraat 21 hs
1061 EK Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Islamic Relief Nederland
Nickeriestraat 27 HS
1058 VV Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Islamitisch Sociaal Cultureel Centrum El Mouahidine
Borrendammehof 32
1069 ZH Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Islamitische School El-Amal
Johannes Hilverdinkstr 26
1061 VA Amsterdam
type organisatie: onderwijs

Stichting Jamaat AHL-Toudgha
Borgerstraat 40B
1053 PT Amsterdam

Stichting Kultureel Jongeren Centrum
Admiraal de Ruijterweg 250
1055 MN Amsterdam
type organisatie: jongeren

Stichting Maroc.nl
Olympiaweg 50 3hg
1076 XA Amsterdam
type organisatie: internet

Stichting Marokkaans Meisjes Centrum
Anjeliersstraat 89-hs
1015 NE Amsterdam
type organisatie: meisjes
doelstelling: Emancipatie en participatie van Marokkaanse meisjes in de Nederlandse samenleving bevorderen.

Stichting Marokkaans Onderwijs
Molukkenstraat 164
1094 BX Amsterdam
type organisatie: onderwijs

Stichting Marokkaans sociaal cultureel en educatief centrum
Gibraltarstraat 76-3
1055 NS Amsterdam
type organisatie: algemeen

Stichting Marokkaanse adviesraad voor onderwijs (MARWO)
Piet Mondriaanstraat 119
1061 TP Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Ondersteuning en beleidsadvisering aan scholen, instellingen en buurtorganisaties

Stichting Marokkaanse Amicale El Markasie
Admiraal de Ruijterweg 250 1HG
1055 MN Amsterdam
type organisatie: amicales

Stichting Marokkaanse Amicale el Markazia Louahda
Zaagmolenstraat 8 hs
1052 HC Amsterdam
type organisatie: amicales

Stichting Marokkaanse Amicale in Amsterdam
Admiraal de Ruyterweg 250
1055 MN Amsterdam
type organisatie: amicales

Stichting Marokkaanse Onderwijs Groep
Jan de Louterstraat 130 hs
1063 LB Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Beheersing van eigen taal en cultuur en opvoeding, zodat de leerlingen van Marokkaanse afkomst met hun eigen taal en cultuur verbonden blijven.

Stichting Marokkaanse Ouderen Amsterdam Oud Zuid

Korte Meerhuizenstraat 16 hs
1078 TL Amsterdam
type organisatie: ouderen

Stichting Marokkaanse Ouderen Club Zaanhof
Zaanhof 135
1013 ZA Amsterdam
type organisatie: ouderen

Stichting Marokkaanse vrouwen – Amsterdam (SMVA)
Mauritskade 22-b
1091 GC Amsterdam
type organisatie: vrouwen
doelstelling: Organiseren van activiteiten en voorlichting voor Marokkaanse vrouwen.

Stichting Marokko Komite
Palmstraat 79 -II
1015 HP Amsterdam
type organisatie: politiek

Stichting Medische Ontwikkelingssamenwerking Marokko
Wethouder de Vriesplantsoen 46
1107 AR Amsterdam Zuidoost
type organisatie: ontwikkelingshulp

Stichting El Hijra voor Marokkaanse Islamieten in Geuzenveld / Slotermeer
Arthur van Schendelstraat 18
1064 BW Amsterdam
type organisatie: religieus

Stichting Nasser
Jan van Schaffelaarplantsoen 4 (secr. Bos en Lommerweg 246-2e)
1061 DN (1061 DJ) Amsterdam
type organisatie: religieus
doelstelling: Organiseren van diverse activiteiten voor jongeren en ouderen

Stichting Osdorpse Jongeren en buurtvaders
Braillehof 16 3hg
1068 HL Amsterdam
type organisatie: buurtbeheer

Stichting Oudercommissie Arabisch onderwijs en islamitische cultuur
Smaragdpein 5
1074 HA Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Geven van onderwijs in de Arabische taal en islamitische cultuur. Bevorderen en ontwikkelen van sociale en culturele vaardigheden en het bevorderen van integratie

vanuit de eigen identiteit

Stichting Oudercommissie Arabisch onderwijs en islamitische opvoeding
Bataviastraat 24
1095 ET Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Bevorderen van de integratie in Nederland. Begeleiden van kinderen. Onderwijs geven in het Arabisch en islamitische cultuur

Stichting Risella, Marokkaanse Muziek in Nederland
Pieter Nieuwlandstraat 32-c
1093 XS Amsterdam
type organisatie: cultureel
doelstelling: Het ten gehore (doen) brengen van de uit de Marokkaanse traditie afkomstige muziek en deze verder te ontwikkelen binnen de Nederlandse context.

Stichting Sociaal Cultureel Centrum & Buurtvaders Al Mawada
Jan Voermanstraat 30 (Derkinderenstraat 116)
1061 XG Amsterdam
type organisatie: algemeen

Stichting Sociaal Cultureel Centrum voor Marokkanen (SSCCM)
Joubertstraat 15
1091 XN Amsterdam
type organisatie: algemeen, verbonden met moskee El Fath
doelstelling: maatschappelijk werk en advies op diverse gebieden, ziekenhuisbezoek van islamitische patiënten in ziekenhuizen.

Stichting Sport en Media voor Marokkanen
Jan de Louterstraat 144-1hg
1063 LD Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: de bevordering van de beleving van de Marokkaanse cultuur in Nederland.

Stichting Sport en Toekomst voor Marokkaanse jongeren in Nederland
Sumatrastraat 194-hs
1094 NS Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: Het begeleiden van Marokkaanse sportjongeren en topsporten in Nederland en het coördineren van hun activiteiten. Het Organiseren van nationale en internationale sportactiviteit. Het door midden van sport kanaliseren van agressief gedrag bij Marokkaanse jongeren

Stichting Jaber Ibn Hayan
Meeuwenlaan 31-33
1021 HS Amsterdam
type organisatie: culturele activiteiten bij moskee Elmouhssinine

Stichting Tadamoen
Admiraal de Ruyterweg 250
1055 MN Amsterdam

Stichting Tarquist Ontwikkeling
Molukkenstraat 97-2e
1095 AZ Amsterdam

Stichting Theatergroep El Amal
Van Hogendorpstraat 199 HS
1051 CA Amsterdam
type organisatie: cultureel

Stichting Unie van Moskeeën in Amsterdam en omstreken (S.U.M.M.A.O.)
Borrendammehof 32
1069 ZH Amsterdam
type organisatie: raad, religieus

Stichting voor Islamitisch Sociaal Cultureel en Maatschappelijk Werk
Batjanstraat 13 hs
1094 RC Amsterdam
type organisatie: religieus, hulpverlening

Stichting voor Marokkaanse Jongeren "Al Hidaya"
Corantijnstraat 9
1058 DA Amsterdam
type organisatie: jongeren
doelstelling: Allochtone jongeren op het 'goede pad' houden d.m.v. sportieve activiteiten: voetbal, zwemmen, karate, fitness. Momenteel geen activiteiten.

Stichting Vrienden van Marokko
Burgemeester van de Pollstraat 38 C
1064 PC Amsterdam

Stichting Welzijn voor Marokkanen "Ihayae"
John Franklinstraat 56 2hg
1056 TE Amsterdam
type organisatie: algemeen
doelstelling: Het behartigen van de sociale-, culturele- en maatschappelijke belangen van de in de gemeente Amsterdam wonende personen, of andere personen van Marokkaanse of Noord-Afrikaanse komaf.

SuMaTu, Informatiepunt Gezondheidszorg Migrantenvrouwen, Oud-West
Borgerstraat 86
1053 PW Amsterdam
type organisatie: vrouwen

T

Tuma, Vereniging voor Turkse en Marokkaanse Ouderen in Bos en Lommer
Burgemeester Fockstraat 134
1063 CX Amsterdam
type organisatie: ouderen
doelstelling: Het verbeteren van de positie van Marokkaanse en Turkse ouderen in het stadsdeel Bos en Lommer.

U

UNEM (Union Etudiant Maroccain, Marokkaanse Studenten Vereniging Nederland
Herengracht 516
1017 CC Amsterdam
type organisatie: studentenvereniging
doelstelling: Behartigen van de belangen van de Marokkaanse studenten in Amsterdam

Unie van Marokkaanse Moslimorganisaties in Nederland (UMMON)
Postbus 4384
1009 AJ Amsterdam
type organisatie: islamitische landelijke koepel, in kamer van koophandel in Utrecht ingeschreven, maar bestuursleden zijn vaak op Weesperzijde 74 te vinden.

Union Sportive Marocaine Amsterdam
Ysbaanpad 6
1076 CV Amsterdam
type organisatie: sport
doelstelling: De vereniging heeft tot doel het doen beoefenen en het bevorderen van de voetbalsport in al zijn verschijningsvormen, met uitzondering van de beroepsvoetbalsport.

V

Vala Vereniging Arabische Leraren Attawassul
Robert Scottstraat 28
1056 AZ Amsterdam
type organisatie: onderwijs

Vereniging Assanaabil
Obiplein 16
1094 RB Amsterdam

Vereniging MAOI, Vereniging Marokkaanse Aktiviteiten van Ouders in de Indische Buurt
Tidorestraat 107 (p/a Batjanstraat 1)
1095 KS (1094 RC) Amsterdam
type organisatie: onderwijs

Vereniging Marokkaans Culturele Centrum Al-Karama
Molukkenstraat 162
1094 BX Amsterdam

Vereniging Marokkaans Platform Westerpark
Rigakade 1
1013 BB Amsterdam

Vereniging Marokkaanse Amicale Amsterdam West
Rombout Hogerbeetsstraat 29 HS
1052 VN Amsterdam
type organisatie: amicales

Vereniging Marokkaanse Ouderen in de Baarsjes
Hudsonstraat 7
1057 RW Amsterdam
type organisatie: ouderen

Vereniging Raad van de Marokkaanse Gemeenschap in het Stadsdeel De Baarsjes
Jan Evertsenstraat 10-12
1056 EC Amsterdam
type organisatie: raad
doelstelling: De positie van Marokkanen in het stadsdeel de Baarsjes verbeteren

Vereniging Raad van de Marokkaanse gemeenschap in het stadsdeel Zeeburg
Obiplein 16
1094 RB Amsterdam
type organisatie: raad
doelstelling: De Marokkaanse raad is een overkoepelend orgaan voor Marokkaanse organisaties in Zeeburg.

Vereniging van Marokkaans Islamitische Slagers in Nederland
Witte de Withstraat 48 -III
1057 ZB Amsterdam
type organisatie: belangenvereniging (slagers)

Vereniging van Marokkaanse Amicales in Nederland
De Wittenstraat 18C
1052 AV Amsterdam
type organisatie: amicale

Vereniging van Marokkaanse leraren
Jan Evertsensstraat 10
1056 EC Amsterdam
type organisatie: onderwijs
doelstelling: Belangenbehartiging van de Marokkaanse leraren in Nederland, alsmede de ondersteuning en ontwikkeling van het Arabisch onderwijs in Nederland.

Vereniging van Marokkaanse organisaties in Nederland
Oetgensstraat 147

1091 RD Amsterdam
type organisatie: raad
doelstelling: Het zijn van een platform van alle in de Marokkaanse gemeenschap aanwezige organisaties in Nederland aanwezige democratische opvattingen en stromingen.
Momenteel geen activiteiten

Vereniging van Marokkaanse remigranten uit Nederland
Ferdinand Bolstraat 39-1e
1072 LB Amsterdam
doelstelling: Het behartigen van de in Nederland woonachtige Marokkanen, die in het kader van de remigratieregeling beogen terug te keren naar Marokko alsmede van die Marokkanen die in dit kader vanuit Nederland naar Marokko zijn geëmigreerd.
Het gaat om een project binnen het KMAN, momenteel zijn er geen activiteiten.

Vereniging van oudere Marokkanen in Nederland
Ferdinand Bolstraat 39-1e
1072 LB Amsterdam
type organisatie: ouderen (KMAN)
doelstelling: Het behartigen van de materiele en immateriële belangen van de Marokkaanse ouderen in het algemeen en die van haar leden in het bijzonder.

Vereniging van Socialistische Marokkanen
Van Hogendorpstraat 771
1051 CB Amsterdam
type organisatie: politiek

Vereniging voor Marokkaanse ouderen in Geuzeveld/Slotermeer
Burgemeester Fockstraat 134
1063 CX Amsterdam
type organisatie: ouderen

W
WAO Komitee Marokkanen (Stichting Komitee Marokkaanse WAO-slachtoffers)
A. Biemondstraat 109 A
1054 PD Amsterdam
doelstelling: Het opnemen van de belangen van Marokkaanse WAO-ers in Nederland op zowel groeps als individueel niveau.

Y
Yasmin Meidencentrum
Derkinderenstraat 116
1061 VX Amsterdam
type organisatie: meisjes
doelstelling: Basis voor het migrantenwerk in het stadsdeel versterken en verbreden, ontwikkelen van activiteiten voor migranten.

Z
Zenith Arabians
Broekergouw 5 B
1027 AH Amsterdam

Appendix II Methode van dataverzameling en analyse

Om de Marokkaanse organisaties in Amsterdam in kaart te brengen, is op systematische wijze een zo volledig mogelijk bestand van die organisaties opgebouwd. We beschrijven eerst welke bronnen we hebben geraadpleegd en welke selectiecriteria zijn gebruikt. Vervolgens beschrijven we de methode van netwerkanalyse. Tot slot worden enkele foutenbronnen genoemd.

A De totstandkoming van een bestand van Marokkaanse organisaties in Amsterdam

Bij het actualiseren van het databestand van Marokkaanse organisaties in Amsterdam zijn we begonnen met alle adressen te controleren uit het bestand dat in 1999 was opgezet.[24]
Voor de totstandkoming van het bestand is onder andere geput uit het *Handboek Minderheden* en het daarbijhorende *Jaarboek Minderheden 1998* (Smeets e.a. 1997) en de adressenbestanden van diverse landelijke organisaties zoals de Landelijke Advies- en Overlegstructuur minderhedenbeleid (LAO), het Samenwerkingsverband Marokkanen en Tunesiërs (SMT) [25], het Nederlands Centrum Buitenlanders (NCB) en Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. Daarnaast zijn gegevens verkregen uit het Publieksinformatie Systeem van de gemeente Amsterdam (PIGA). Alle organisaties zijn vervolgens opgezocht in de database van de Kamer van Koophandel. Deze database is toegankelijk op internet (http://www.kvk.nl). Door middel van een abonnement kan men (tegen betaling) gebruik maken van de uittrekselinformatie van het register. Tot die informatie behoren ook gegevens over bestuursleden van instellingen en organisaties. Op basis van een groot aantal zoektermen hebben we de Marokkaanse organisaties uit dat bestand gehaald en gecontroleerd of deze al in ons eigen bestand voorkwamen. Voor een overzicht van mogelijke foutenbronnen bij de gebruikte methode van dataverzameling verwijzen

[24] Zie Van Heelsum & Tillie 1999.

[25] Het SMT bracht in 1999 het boekje 'Tussen continuïteit en vernieuwing' uit, waarin een adressenbestand te vinden is van Marokkaanse organisaties.

we naar Appendix II B.
Het bestand dat na voorgaande bewerkingen is ontstaan, bevat 170 Marokkaanse organisaties. Helaas beschikken we niet voor alle organisaties over evenveel informatie. We onderscheiden daarom A-, B-, en C-organisaties. A-organisaties zijn organisaties waarvan de informatie compleet is, dat wil zeggen dat de naam, het adres en de namen van de bestuursleden bekend zijn. Van de 170 organisaties vallen 142 in deze categorie (84 procent). Omdat niet alle organisaties bij de Kamer van Koophandel zijn geregistreerd en we dus niet van alle organisaties de bestuursleden konden opvragen, is er de categorie van B-organisaties: die organisaties waarvan de naam en het adres bekend zijn, maar niet de bestuursleden. Dit betreft dertig organisaties. Dan zijn er nog vijf C-organisaties: daarvan weten we alleen de naam. Alleen A-organisaties zijn in de netwerkanalyse betrokken, en dat zijn dus de bij de Kamer van Koophandel geregistreerde Marokkaanse organisaties. In deze keuze zit enige selectiviteit: moskeeën zijn bijvoorbeeld meestal wél geregistreerd, terwijl bewonersgroepen dat vaak niet zijn.
We moeten er verder rekening mee houden dat het aantal gevonden organisaties een momentopname is; regelmatig worden nieuwe organisaties opgericht of oude opgeheven. In sommige gevallen kan er ook sprake zijn van 'papieren' organisaties, die feitelijk weinig of geen activiteiten ondernemen. Zulke organisaties kunnen overigens wel degelijk een functie vervullen, maar een andere dan gedacht, bijvoorbeeld door activiteiten in een andere plaats mogelijk te maken. Over de activiteiten van de organisaties kunnen we echter op basis van onze gegevens niet veel zeggen.

B Netwerkanalyse: methode en begrippen

Een netwerkanalyse geeft inzicht in relaties tussen personen of organisaties. In dit onderzoek zijn dit relaties tussen Marokkaanse organisaties. Deze relaties kunnen bijvoorbeeld worden afgeleid uit het delen van hetzelfde adres door twee of meer organisaties, uit het door personen in twee of meer organisaties vervullen van bestuursfuncties, of uit informele contacten tussen organisaties. Met behulp van netwerkanalyse kunnen vragen worden beantwoord als: welke organisaties staan met elkaar in contact en wat zijn centrale organisaties binnen dat netwerk?

Een netwerk in grafische vorm bestaat uit punten en lijnen. Punten staan in dit geval voor Marokkaanse organisaties; lijnen geven aan dat er contact bestaat tussen twee Marokkaanse organisaties. Figuur 4 geeft als voorbeeld een netwerk van vijftien organisaties.

[hier figuur 4]

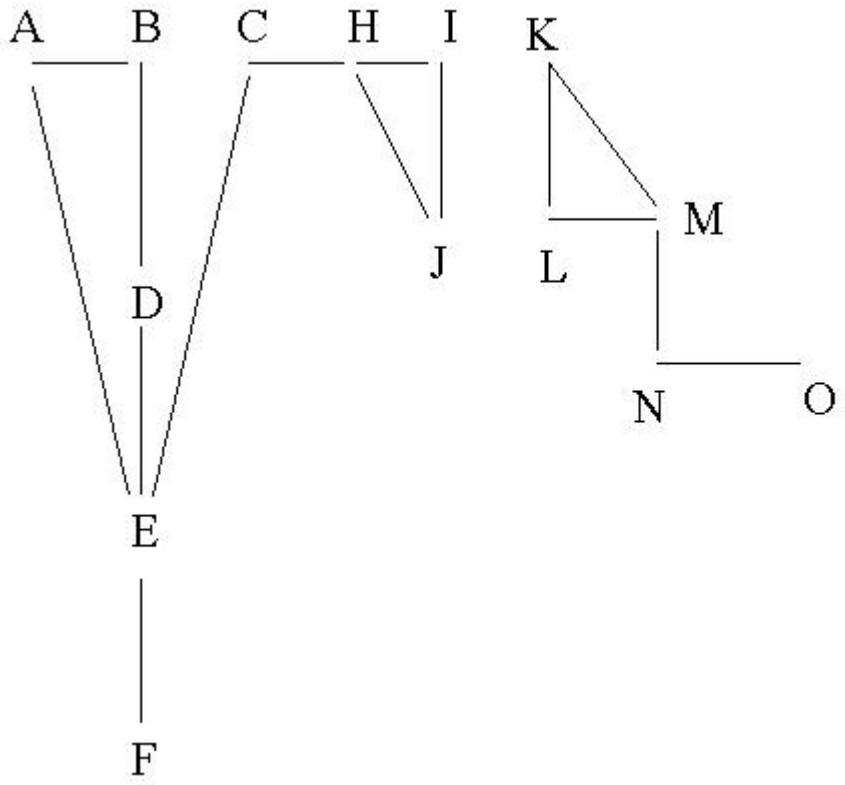

Figuur 4 Een netwerk bestaande uit twee componenten en één geïsoleerd punt

In dit voorbeeld zijn de organisaties A en B elkaars *buren*, evenals A en E, B en D, D en E, E en F, E en C, C en H, H en I, H en J en I en J. Ook K en L, K en M, L en M, M en N en N en O zijn elkaars buren. Het netwerk, zoals weergegeven in figuur 4, bestaat uit twee zogenoemde *componenten* en één *geïsoleerd punt*. De eerste component wordt gevormd door de punten A tot en met J. De tweede component wordt gevormd door de punten K tot en met O. In een component zijn alle punten met elkaar verbonden en is het mogelijk om vanuit ieder punt elk ander punt in de component te bereiken. Een geïsoleerd punt is met geen enkel ander punt

verbonden; in figuur 4 is dat punt G. De *afstand* tussen twee organisaties is het aantal stappen dat men moet nemen om van de ene organisatie naar de andere te komen. Zo is de afstand tussen A en B één stap, tussen A en C twee stappen en tussen A en I vier stappen.
Of een punt in een netwerk centraal staat, kan op twee manieren worden bepaald. In de eerste plaats kan worden gekeken naar het aantal buren van een punt. Een punt met een relatief groot aantal buren is centraal in het netwerk. Op deze manier wordt echter alleen naar de *lokale centraliteit* van een punt gekeken. Lokale centraliteit zegt iets over de centraliteit van een punt ten opzichte van zijn directe omgeving. In figuur 4 heeft punt E, met vier buren, de grootste lokale centraliteit. H en M hebben elk drie buren. Binnen de eerste component heeft E een hogere lokale centraliteit dan H. Betekent dat nu ook dat E in de component als geheel de meest centrale positie inneemt? Om dat te bepalen moeten we in de tweede plaats een maat hebben voor de *globale centraliteit* van een punt. Een punt kan ook zonder veel directe buren toch een centrale positie in een netwerk innemen. Dat is het geval als de gemiddelde afstand van het punt ten opzichte van de andere punten in de component laag is.[26] In de eerste component heeft punt C de kleinste gemiddelde afstand tot de andere punten en heeft dit punt dus de hoogste globale centraliteit in de component. Punt C is bovendien een *cutpoint*: als punt C wegvalt, valt de component ABCDEFGHIJ in twee delen uiteen, namelijk ABCDEF en HIJ. De punten E en H zijn ook *cutpoints*.

C Mogelijke foutenbronnen netwerkanalyse Marokkaanse organisaties

Bij het aanleggen van een databestand van Marokkaanse organisaties zijn fouten onvermijdelijk. Zo is de informatie van de Kamer van Koophandel soms verouderd. Het komt ook vaak voor dat de naam van een organisatie in verschillende bronnen anders is weergegeven. Namen van organisaties en van personen zijn soms verkeerd gespeld. Spelfouten in de namen van

[26] Voor het berekenen van de gemiddelde afstand van een punt ten opzichte van alle andere punten in het netwerk wordt de afstand van het desbetreffende punt tot elk ander punt in het netwerk gemeten. Voor punt K bijvoorbeeld is dit een afstand van 1 tot punt L, een afstand van 1 tot punt M, een afstand van 2 tot punt N en een afstand van 3 tot punt O. Deze uitkomsten worden dan opgeteld en gedeeld door het aantal gemeten afstanden. In dit geval is dat 1+1+2+3= 7 en 7/4=1,75. 1,75 is dus de gemiddelde afstand van punt K ten opzichte van de andere punten.

bestuurders en organisaties leiden ertoe dat bestaande dubbelfuncties niet worden opgespoord en de 'dubbelfunctionaris' niet als zodanig wordt herkend. Getracht is dit type fouten te corrigeren door vergelijking van de namen. Fouten kunnen ook ontstaan omdat verschillende organisaties en personen naar dezelfde naam luisteren. Zo komt de naam Marokkaans Cultureel Centrum veel voor. De dichtheid en hechtheid van het netwerk van dubbelfuncties wordt door de meeste fouten eerder onderschat dan overschat. Dat wil zeggen dat er meer netwerkvorming is dan door middel van de dubbelfuncties blijkt. We hebben in dit boekje getracht fouten te voorkomen door achtergrondinformatie toe te voegen en experts in te schakelen.

Geraadpleegde literatuur

Alink, F., M. Berger, M. Fennema & J. Tillie
1998 *Marokkaanse organisaties in Amsterdam. Een netwerkanalyse.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Berger, M., A. Feenstra, A. van Heelsum, M. Fennema & J. Tillie
1998a *Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse organisaties in Amsterdam. Een netwerkanalyse.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Berger, M., A. van Heelsum, M. Fennema & J. Tillie
1998b *Ghanese organisaties in Amsterdam. Een netwerkanalyse.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Berger. M., A. van Heelsum, M. Fennema, J. Tillie & R. Wolff
2000 *Politieke participatie van etnische minderheden in vier steden.* Den Haag/Amsterdam: Ministerie van Binnenlandse Zaken/IMES.

Binnenlandse Veiligheidsdienst
2001 *Jaarverslag Binnenlandse Veiligheidsdienst 2000, Den Haag: BVD.*

Bouddouft, S.
2001 Marokkaanse Migratiepolitiek, controle op arbeidsmigranten en hun valuta, *Justitiële Verkenningen,* 5 - 2001, 72-86

Buskens, L.P.H.M.
2001 Wachten op de koning; recente discussies over islam, familierecht en politiek in Marokko, *Justitiële Verkenningen,* 5 - 2001, 18-31

Handboek Minderheden
d.j. *Handboek Minderheden.* Losbladige uitgave. Houten/Lelystad: Bohn Stafleu Van Loghum/Koninklijke Vermande.

Heelsum, A. van
2000 *Turkse organisaties in Amsterdam, editie 2000.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Heelsum, A. van
2001 *Marokkaanse organisaties in Nederland, een netwerkanalyse.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Heelsum, A. van & J.Tillie, m.m.v. M. Fennema
1999 *Turkse organisaties in Nederland. Een netwerkanalyse.* Amsterdam: Het Spinhuis.

Landman, N.
1992 *Van mat tot minaret. De institutionalisering van de Islam in Nederland.* Amsterdam: VU uitgeverij.

Kraal, K & A. van Heelsum (forthcoming)

2001 *Trends bij Marokkaanse organisaties*. Utrecht: SMT.

Lindo, F., A.J. van Heelsum & R. Penninx
1997 *Op zoek naar eigen kracht. Vrijwilligerswerk en burgerschap onder minderheden*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling/Sdu.

Obdeijn, H.
2001 De democratische transitie in Marokko. In: *Justitiële Verkenningen* 5 2001, 9-17

Obdeijn, H.., P. De Mas & P. Heijmans
1999 *De geschiedenis van Marokko*. Amsterdam: Bulaaq

Penninx, R. & M. Schrover
2001 *Slijtzwam of bindmiddel? De organisatie van migranten in een langetermijnperspectief*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Penninx, R. & B. Slijper
1999 *Voor elkaar? Integratie, vrijwilligerswerk en organisaties van migranten*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Putnam, R.
1993 *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

Samenwerkingsverband van Marokkanen en Tunesiërs (SMT)
1999 *Tussen continuïteit en vernieuwing. Een beeld van Marokkaanse zelforganisaties in Nederland*. Utrecht: SMT.

Smeets, H.M.A.G., E.P. Martens & J. Veenman
1997 *Jaarboek Minderheden 1998*. Houten/Lelystad: Bohn Stafleu Van Loghum/Koninklijke Vermande bv.

Tillie, J. & M. Fennema
1997 *Turkse organisaties in Amsterdam. Een netwerkanalyse*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Tillie, J., m.m.v. A. van Heelsum en M. Fennema
2000 *De etnische stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986-1998*. Utrecht: Forum.

Valk, I. van der
1996 *Van migratie naar Burgerschap; twintig jaar Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek

Volkskrant 3 juli 2001
2001 'Marokkaanse groepen vrezen lange arm Rabat' (T. Heijmans. & I. OñorbeGenovesi)

Wolff, R., A. van Heelsum & R. Penninx

1999 *Erkend, aangesproken, aanspreekbaar? Evaluatie van het migrantenbeleid van voormalig stadsdeel Oost en de participatie van organisaties van migranten 1996-1998*. Amsterdam: Stadsdeel Oost/Watergraafsmeer.